Enginyers
Industrials de Catalunya

FRANCESC SOLÉ PARELLADA

(1944-2025)

Enginyers
Industrials de Catalunya

Títol original: Francesc Solé Parellada (1944-2025). Acadèmic i restaurador.

Presentació de Xavier Rovira Fernández.

Textos de Cecília Solé, Jordi i Elisabet Solé, David Parcerisas, Juan Torras, Jaume Valls, Miquel Barceló, Manu Cermerón, Sònia Martínez, Jordi Ojeda, Toni Massanés i Susana Sánchez.

Coordinació: Pau Verrié.

Coordinació de la col·lecció: Pau Verrié, Guillermo Lusa, Jordi Renom, Laura Ivern i Elisenda Rosanas.

Fotografies i il·lustracions aportades pels autors dels textos.

Col·lecció «Enginyers il·lustres», núm. 15.

Primera edició: novembre de 2026

© Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya
© Dels autors dels textos
Disseny gràfic: Carles Ivanco
Maquetació: Carles Grau
Imprès pel Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya

Edició impresa: ISSN 3081-1767
Edició electrònica: ISSN 3081-1775
DL B 23337-2026

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars.

Sumari

Presentació
per Xavier Rovira Fernández. 4
1.- Semblança de Paco Solé Parellada 7
2.- Un model a seguir
per Cecília Solé Parellada 11
3.- Paco Solé, el nostre pare
per Elisabet i Jordi Solé Cuatrecasas 15
4.- Un home inquiet social i culturalment
per David Parcerisas 19
5.- Paco Solé Parellada, el meu mestre
per Juan Torras 23
6.- Francesc Solé Parellada, professor universitari: la docència i la recerca
per Jaume Valls 29
7.- La innovació i l'emprenedoria de Paco Solé Parellada
per Miquel Barceló. 33
8.- Paco Solé Parellada: la humanitat del talent, el talent de la humanitat
per Manu Cermerón 35
9.- Paco Solé i la Fundació CYD: una manera d'entendre la universitat
per Sònia Martínez Vivas 47
10.- L'enginyer que cuinava somriures
per Toni Massanés 57
11.- Francesc Solé Parellada: el catedràtic que va dignificar el còmic a la universitat
per Jordi Ojeda 63
12.- Generós, bondadós i intel·ligent
per Susana Sánchez Galve 75
Col·lecció «Enginyers il·lustres» 80

Presentació

Xavier Rovira Fernández
President de l'Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya

Enginyer industrial, economista, doctor enginyer per la Universitat Politècnica de Catalunya i catedràtic emèrit d'aquesta universitat. Paco Solé Parellada ha estat una de les personalitats més influents en la modernització de la universitat catalana i espanyola, especialment pel seu paper pioner en la promoció de la innovació, la transferència de coneixement i l'emprenedoria. Per això, mereixia un volum a la col·lecció «Enginyers il·lustres», una iniciativa del Col·legi i l'Associació que homenatja les figures més representatives de la nostra professió. És el primer «enginyer il·lustre» que homenatgem des que soc president de l'Associació i em fa una il·lusió especial perquè precisament el vaig poder conèixer en la seva faceta de professor. En guardo un molt bon record, com, segurament, molts dels que vam passar per les seves classes.

La seva trajectòria professional va estar estretament vinculada a la Universitat Politècnica de Catalunya, on va exercir diverses responsabilitats acadèmiques i de govern. Va ser professor, investigador, director de l'Institut de Ciències de l'Educació, director del Departament d'Organització d'Empreses, vicerector i impulsor de nombroses iniciatives estratègiques. Amb la seva tasca, va contribuir decisivament a apropar la universitat al seu entorn econòmic i social. Entre altres aportacions, va ser un dels creadors de la Fundació Politècnica de Catalunya, va impulsar el primer pla estratègic d'una universitat espanyola i va promoure nous models de finançament, internacionalització i formació contínua. En el si del Col·legi i l'Associació, i a través d'una Comissió que reunia els directors d'escoles, també va participar en l'elaboració d'una proposta curricular per als estudis d'enginyeria industrial que encaixessin amb les necessitats de l'empresa del moment.

La seva visió innovadora es va concretar especialment en el foment de la cultura emprenedora dins la universitat. L'any 1998 va crear el programa Innova de la UPC, una iniciativa pionera que va esdevenir referent per a moltes altres universitats i que va contribuir a convertir el coneixement generat als laboratoris i centres de recerca en patents, empreses i projectes amb impacte social i econòmic. També va impulsar la Fundació Parc UPC, l'Espai Emprèn i nombroses iniciatives orientades a reforçar l'ecosistema d'innovació i transferència tecnològica.

Però la personalitat de Paco Solé transcendeix l'àmbit universitari. La seva activitat intel·lectual i professional es va desenvolupar sempre en la intersecció entre coneixement, empresa i societat. Els seus treballs sobre desenvolupament territorial, política industrial, economia del coneixement i innovació han tingut una notable incidència en projectes i polítiques públiques. Alhora, va impulsar la Fundación Conocimiento y Desarrollo (CYD), entitat de referència en l'anàlisi de la contribució de les universitats al

progrés econòmic i social.
També va destacar per la seva vinculació amb el món empresarial i cultural a través del restaurant 7 Portes, del qual va ser president i continuador d'una tradició familiar que ha convertit aquest establiment en una de les institucions més emblemàtiques de Barcelona. La seva passió per la gastronomia, la cultura, la divulgació i fins i tot els còmics ha format part d'una personalitat polièdrica que ha sabut connectar disciplines molt diverses amb una curiositat i una vitalitat extraordinàries.
Són precisament aquestes múltiples dimensions les que recull aquesta publicació. La seva germana, Cecília Solé Parellada, ens apropa als orígens familiars i a les seves aficions més personals. Jordi i Elisabet Solé Cuatrecasas evoquen la relació amb el 7 Portes i l'entorn familiar i empresarial. David Parcerisas, Juan Torras i Jaume Valls analitzen la seva contribució a l'Escola d'Enginyeria Industrial i a la universitat. Miquel Barceló destaca el seu paper pioner en innovació i emprenedoria, mentre que Manu Cermerón fa memòria de les facetes que en va descobrir, Sònia Martínez aporta la visió de la Fundació CYD, Jordi Ojeda explora una faceta tan singular com la seva relació amb la tecnologia i els còmics, i Toni Massanés repassa la seva contribució a la gastronomia. Finalment, Susana Sánchez ens ofereix una aproximació més personal a l'home que hi ha darrere del professor, l'emprenedor i el gestor.
Totes aquestes aportacions ens fan possible dibuixar un retrat ric de Paco Solé Parellada. Des del Col·legi i l'Associació volem agrair totes i cadascuna, sense les quals no seria possible ni la publicació ni l'homenatge a tota una trajectòria exemplar que ha ajudat a transformar la universitat, a impulsar la innovació i a reforçar el paper del coneixement com a motor de progrés col·lectiu, i que mereix, sens dubte, aquest reconeixement de la professió.

Paco Solé Parellada, en un retrat per la 1a Comunió.

Semblança de Paco Solé Parellada

Paco Solé Parellada va néixer a Barcelona el mes de maig de 1944 amb el nom oficial de «Francisco de Paula», que més tard va catalanitzar a «Francesc». Els seus pares, Carme Parellada Novellas i Joan Solé Nequí, regentaven el Restaurant 7 Portes.

Ell i el seu germà Climent van passar la infantesa entre el restaurant i un pis de lloguer prop de la plaça de Lesseps. Mentre els seus pares treballaven, estaven a càrrec de la Perfecta, la minyona, que els amics de La Salle Josepets encara recorden. En aquella època, una infecció als pulmons el va obligar a estar al llit una llarga temporada. D'aquí va sortir, per passar el temps inicialment, la seva afició als còmics i la seva passió pel dibuix.

La Cecília, la germana petita, va arribar quan en Paco tenia 17 anys i ja no va viure a Lesseps sinó al pis on els pares es van jubilar al carrer Alfons XII.

Aprovat el curs preuniversitari, el Paco va estudiar Enginyeria Elèctrica a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona (avui a la UPC) i Ciències Econòmiques i Empresarials a la Universitat de Barcelona. És doctor enginyer industrial per la UPC i màster en Gestió d'Empreses i Tecnologia. Va fer la seva tesi doctoral sobre la Zona Franca. La docència, la recerca, la transferència de tecnologia i la vida

Paco Solé i el seu germà Climent, amb els seus pares.

Paco Solé, de nadó, als braços de Perfecta,
la minyona que s'ocupava d'ell quan els seus pares treballaven.

universitària el van enganxar i hi va dedicar tota la vida.
Ininterrompudament durant 47 anys va ser professor al departament d'Organització d'Empreses de l'Escola d'Enginyeria Industrial i a partir dels 35 anys ja com a catedràtic d'Economia. També va exercir la docència a la Facultat de Nàutica de Barcelona i, durant un curs, a la Universitat del Quebec.
Entre les múltiples iniciatives pioneres que va promoure i liderar en el marc universitari cal assenyalar el programa Dona i, l'any 1998, la creació del programa Innova, que tenia com a propòsit descobrir les oportunitats empresarials a la universitat i transformar-les en patents i empreses i, a la vegada, difondre l'esperit emprenedor i de la innovació en l'àmbit universitari.
Un altre projecte a destacar va ser l'impuls i creació amb en Francesc Santacana i amb el suport i patrocini de Banco Santander, de la Fundación Conocimiento y Desarrollo, l'objectiu de la qual és el de promoure la contribució de la universitat al desenvolupament econòmic i social.
En l'àmbit empresarial cal destacar fonamentalment la seva dedicació al restaurant 7 Portes de Barcelona del qual va presidir la societat anònima que n'és propietària.
En l'àmbit personal, a finals dels anys 60, en un viatge als Estats Units, va conèixer la que seria la seva parella, l'Anna Cuatrecasas, amb qui es va casar. D'aquest primer matrimoni en va tenir dos fills, en Jordi i l'Elisabet. Tots quatre van compartir la passió per la bona taula, per la cultura en sentit ampli i per conèixer món.
Acompanyat de la seva segona esposa, Susana Sánchez, en els darrers anys de la seva vida, en Paco va continuar la seva tasca d'acadèmic, de divulgador, d'empresari, de restaurador... i d'apassionat per la vida. Malgrat les múltiples ocupacions, el dibuix, la pintura, el piano, els còmics i una llarga llista d'activitats socials i culturals han seguit formant part de la seva vida.
Al llarg dels anys, en Paco Solé ha acumulat múltiples guardons i reconeixements públics de tota mena en àmbits molt diversos, entre els quals cal assenyalar el doctorat honoris causa per la Universitat Econòmica Estatal Bielorussa (1998), la medalla Narcís Monturiol al Mèrit Científic i Tecnològic de la Generalitat de Catalunya (2006), la medalla d'or al Mèrit Cívic de l'Ajuntament de Barcelona al Restaurant 7 Portes (2011), el reconeixement a la seva trajectòria acadèmica de l'Associació i el Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya (2014), la Medalla al Treball President Macià de la Generalitat de Catalunya (2023) i el Premi Nacional de Gastronomia de l'Acadèmia Catalana de Gastronomia i Nutrició (2024).
Més enllà d'aquesta llista, però, el seu llegat continuarà viu durant anys en el record de la molta gent que el va conèixer, dels seus amics, de la seva família i, molt especialment, dels seus quatre nets: Guillem, Eugeni, Joaquim i Oriol.

Un model a seguir

Cecília Solé Parellada
Germana de Paco Solé

Paco Solé Parellada, al restaurant 7 Portes.

Ara que m'enfronto a la difícil tasca d'escriure sobre la figura d'en Francesc Solé Parellada, em venen un munt de records al cap. El meu germà Paco, com tots l'anomenàvem, sempre va ser per a mi un model a seguir. Ens dúiem setze anys i jo, des de ben petita, sempre havia volgut ser com ell.

Per tant, què puc dir d'en Paco? Una persona amb tant camí fet, amb tantes aportacions en àmbits i matèries tan diverses és difícil de descriure. Algú amb tants vessants i tan ple de matisos no es pot resumir fàcilment. Miraré de fer una aproximació a la seva personalitat, que en cap cas pretén ser exhaustiva, des de l'amor i l'admiració de la seva germana petita.

En Paco era un home intel·ligent, simpàtic, curiós, treballador i extraordinàriament generós amb els seus coneixements. Aquestes qualitats el van portar a ser un dels catedràtics més joves d'Espanya. Va dirigir durant moltes dècades la càtedra d'Economia de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona. Allò que inicialment era una assignatu-

ra complementària es va convertir, sota el seu lideratge, en un dels referents de l'escola. El Departament d'Organització d'Empreses de la UPC va esdevenir un dels més prestigiosos i un dels puntals de la universitat.

La seva curiositat intel·lectual i la seva creativitat van enriquir la formació de centenars d'alumnes. Són molts els enginyers que encara avui el recorden com una de les persones més influents de la seva etapa universitària. El seu currículum en l'àmbit de l'economia és extensíssim: articles, llibres, col·laboracions amb universitats de tot el món, la seva pertinença a la Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres, el Premi Narcís Monturiol i la participació en múltiples institucions vinculades a la recerca i la innovació. Però en Paco era moltes més coses que un acadèmic brillant.

Tothom coneix el gran currículum acadèmic d'en Paco, la seva influència com a economista i catedràtic universitari. També és notòria la seva trajectòria com a restaurador i el seu paper al Restaurant 7 Portes. Però darrere de tots aquests mèrits hi havia el meu estimat germà. La persona que m'agafava de la mà i em portava al cinema o al futbol. Aquell germà gran que em va descobrir passions i interessos que m'han acompanyat tota la vida.

Va ser la persona de qui vaig aprendre a conèixer i estimar la música dels anys seixanta i setanta. En Paco era un gran melòman, amb una curiositat inesgotable i amb una enorme capacitat per compartir allò que l'apassionava. Va ser ell qui em va descobrir els Beatles i tants altres artistes que han format part de la banda sonora de la meva vida. També vaig créixer escoltant les seves explicacions sobre el jazz, una música que coneixia profundament i que estimava de manera especial. El seu amor per la música anava més enllà del que és un simple espectador. En Paco tocava el piano i, com a gran coneixedor de la música de jazz, improvisava constantment noves combinacions d'acords. El piano el va acompanyar fins al final de la seva vida. És difícil pensar en ell i no imaginar-lo davant del teclat improvisant uns acords.

Però les seves passions no acabaven aquí. Era també un molt bon dibuixant. Vaig créixer escoltant les seves històries sobre els còmics de Flash Gordon i observant la seva facilitat per dibuixar. Encara avui, quan miro alguns dels seus esbossos, hi reconec la sensibilitat artística que el va acompanyar sempre. Dibuixava contínuament. Sovint, quan ens vèiem, treia un cartonet i un llapis de la butxaca i feia un petit dibuix. A casa encara en conservo molts: paisatges de muntanya, casetes de sostre inclinat i cims nevats. El piano i el dibuix van ser companys constants al llarg de tota la seva vida.

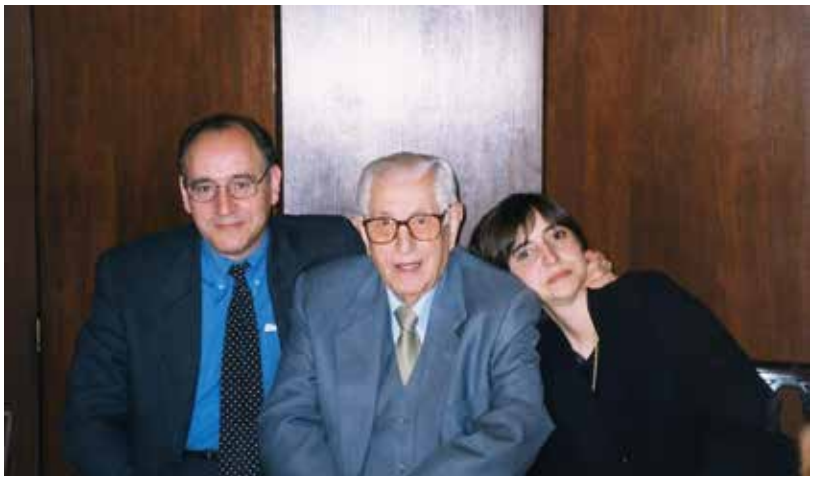
No puc acabar sense aprofundir en el seu paper al 7 Portes, casa nostra. És precisament al Restaurant 7 Portes on es fusionen de manera més evident el Paco científic i el Paco artista. La seva recerca culinària el va portar a impulsar la col·lecció de receptaris històrics de la cuina catalana del restaurant, una obra de gran valor cultural. La carta del 7 Portes reflecteix aquesta mateixa filosofia: respecte per la tradició, innovació i voluntat constant d'adaptació sense perdre l'essència.

El restaurant també era un espai d'acollida, una herència familiar profundament arrelada. El nostre pare, Joan Solé Nequí, nascut a Arsèguel, i la nostra mare, Carmen Parellada, procedent d'una de les nissagues d'hostalers més antigues de Catalunya, ens van transmetre valors sòlids: l'amor al treball, l'hospitalitat, la lleialtat, la família i l'orgull dels nostres orígens.

Aquesta autenticitat, aquesta generositat i aquest sentit de pertinença defineixen, al meu entendre, el nucli de la personalitat d'en Paco. Amb un currículum tan extens i tan variat com el seu, seria

fàcil quedar-se només amb els seus mèrits professionals. Però per a mi, el més important no és el catedràtic, ni l'acadèmic, ni el restaurador. El més important és la persona que hi havia al darrere: el meu germà. Aquell que em va descobrir els Beatles, els còmics de Flash Gordon, el jazz i el Barça de Cruyff. Aquell que compartia generosament els seus coneixements i el seu entusiasme. Aquell que em va ensenyar que la curiositat, la cultura i la passió per aprendre són algunes de les millors herències que una persona pot deixar.

Aquest és el record que guardaré sempre: el del meu germà gran, algú a qui molts van admirar, però sobretot algú a qui molts vam estimar.

Paco Solé, amb el seu pare
i la seva germana el 1998.

Il·lustració feta per Paco Solé el 2020.

Paco Solé, el nostre pare

Elisabet i Jordi Solé Cuatrecasas
Fills de Paco Solé

Retrat de família de Paco Solé, amb els pares i els fills.

Es fa difícil parlar del propi pare: és com compartir una capsa plena de tresors que fa anys que guardes en un calaix. La gran majoria dels qui participen en aquesta publicació n'han conegut la trajectòria professional, els projectes que va impulsar, la seva manera de treballar, la seva relació amb el món de la restauració, amb la universitat, amb tantes iniciatives i tanta gent. Ha estat per a vosaltres un savi, una guia, un mentor, un amic.

Com era a casa, però? Qui era en família? Us l'imagineu? Mirarem d'explicar-vos-ho a través de les imatges, les vivències que ens venen al cap.

Una de les primeres, inevitablement, són els viatges.

Per començar, els que fèiem a l'estiu en família. El Paco i l'Anna van ser pioners en allò que avui es coneix com l'intercanvi de cases. Molt abans que existissin internet o els telèfons mòbils, clar. Cada any rebíem a casa uns catàlegs enormes amb fotos de cases i descripcions que semblaven encriptades i els seguia un reguitzell de cartes i trucades a altres països abans d'acordar unes vacances. Amb aquest sistema vam veure mig món i se'ns va despertar, a tots dos, la passió per conèixer altres països, altres cultures, altres maneres de veure la vida.

Paco Solé amb Anna Cuatrecasas i els seus fills Elisabet i Jordi, en un viatge a la Xina.

De petita l'Elisabet n'estava una mica farta de tant viatge, no entenia per què no podíem ser «normals» i estiuejar en un poble com tothom, fer colla i tornar a l'escola completament assilvestrats. Però vist en perspectiva, vàrem tenir, sens dubte, una gran sort. Vàrem viure experiències úniques que ens van enriquir enormement i que han contribuït a fer-nos qui som.

El nostre pare gaudia a fons d'aquests viatges. Tot li interessava i tot ho volia fer. Parlava amb la gent... o feia dibuixos per fer-se entendre! Nosaltres dos som probablement a la llista de les persones que han jugat a futbol amb més gent de diferents països.

A tots dos ens va quedar el gust pel futbol, de fet. Hi va contribuir ben segur el costum de jugar al carrer davant de casa... a Barcelona!! És curiós, no? De moment només hem parlat de dues coses: viatges i futbol; i ja veiem l'avançat als temps que era en Paco.

Hi ha també uns viatges d'un altre tipus. Els que en diem «d'herència genètica».

Les anades i tornades a Andorra amb en Paco i l'avi per comprar formatges, sucre... i tabac. Amb els ulls tancats encara els podem sentir a tots dos al seient del davant mentre vèiem com es feia de dia per la finestra, estirats al seient del darrere a la Panadella (era abans dels cinturons de seguretat, també).

O els caps de setmana a buscar bolets (i no sempre trobar-ne...) a Peramola fentnos l'esmorzar nosaltres mateixos a Cal Masia. Allò era llibertat total, un poblet petit on anàvem sols amunt i avall i no ens podia passar res. El nostre pare ens donava 10 pessetes a cada un per anar a la botiga del poble (queviures, papereria, estanc; tot en un) a comprar-nos «chuches»... i no ens demanava mai el canvi!

La relació amb el Pirineu va ser una constant en la vida del Paco i la casa irrepetible que tenim a Ansovell en serà testimoni per sempre més.

I, finalment, Calella. Una altra època meravellosa de l'estiu. Era el més semblant a vacances clàssiques que teníem i ens encantaven. Anàvem a casa els avis i dormíem separats, perquè les dones i els homes no podien dormir junts segons els avis. Vam comprar una petita Zodiac inflable amb un motor de 3,5 cavalls i sortíem al mar com si fóssim uns aventurers. Piscina, gelat, minigolf, havaneres, platja, passejos... En definitiva, tot.

Casa nostra, també. Un altre record inesborrable. Els que coneixeu des de fa anys la casa del Dr. Roux l'heu vist créixer amb els anys. El que potser no us podeu imaginar (o sí) són les hores infinites dedicades amb l'Anna i l'Elisabet a discutir els detalls més petits. Hi havia una maqueta i tot!! Alguns van acabar sent arquitectes després d'això. Ara bé, això sí, arquitectes sense perdre l'estructura d'enginyers!

Hi ha molts altres records que ens venen al cap, però n'hi ha dos que guardem especialment a la memòria. El primer, els diumenges al matí al Mercat de Sant Antoni canviant cromos, comprant llibres (Salgari, en el cas del Jordi) i, és clar, remenant còmics. El segon, molts diumenges a la tarda al Palacio Balañá en moto (teniu al cap com tenia el cotxe, oi? Doncs... imagineu el que era anar de paquet amb una Scoopy!!). Li agradava el Palacio Balañá perquè era el més gran de Barcelona i segur

Il·lustració de Paco Solé
feta al març de 2018.

que aconseguiríem entrar per molta cua que hi hagués.
Podríem seguir, clar: el piano, els dibuixos, la pintura...
En Paco era incansable. Va començar a tocar el piano de gran, però no va deixar mai d'aprendre i de practicar. Juntament amb l'amic Carles Ponsa hi va dedicar moltes hores i va captivar sempre els molt bons professors que trobava.
I pel que fa als dibuixos i la pintura, el nostre pare va aprendre a dibuixar de petit quan va estar malalt dels pulmons i no es podia moure del llit... i no va deixar de fer-ho mai! Sempre portava papers i material per dibuixar o fer petites aquarel·les i aprofitava qualsevol ocasió per a fer-ne. Quants de vosaltres heu estat en reunions o en sopars amb el Paco dibuixant?
I després què? Doncs, després, ens vam començar a fer grans. Nosaltres, s'entén. Ell no se'n va fer mai...
A partir dels setze anys en Jordi anava en moto per Barcelona i això li va permetre començar a anar a dinar al 7 Portes els dimarts. Una institució: el dinar dels dimarts. En aquella època hi havia encara el nostre avi i els antics socis, però a la taula hi venia gent de tota mena i cada setmana la conformació era diferent. Va ser així, de manera natural, que en Jordi va començar a entrar en el negoci familiar al costat del nostre pare. Primer, simplement, escoltant les converses del dinar; després, a poc a poc, a les reunions, passat un temps com a accionista i ara com a propietari conjuntament amb l'Elisabet i en Guillem. Venim, ja ho sabeu, d'una família amb una llarga tradició restauradora. En Paco n'era la 7a generació!! Ens apassiona el sector, però de manera molt especial estem enamorats del nostre restaurant.
Aquests anys de treball conjunt ens van permetre compartir moltes hores, molts moments a diferents textures i conèixer-nos molt bé. Allà es veien les seves dots d'estrateg, de líder, de gestor, de treballador.

Paco Solé a les portes
del restaurant familiar.

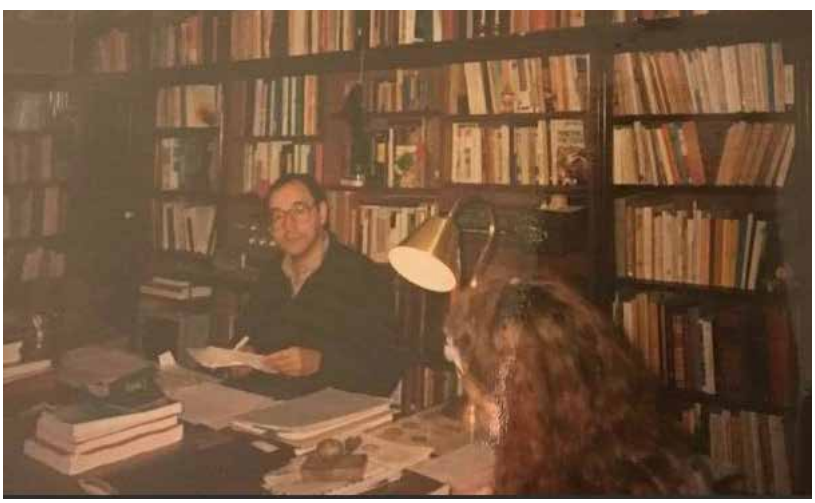
Perquè era un treballador incansable. Els que el coneixíeu bé ho sabeu perfectament. Aquesta és una altra imatge que tenim gravada a la memòria. El Paco i l'Anna al despatx que tenien a casa treballant és una estampa clàssica dels caps de setmana. Això, n'estic segur, genera cultura. A casa nostra, la feina formava part de la vida. Entrava a casa, ocupava caps de setmana, generava converses, preocupacions i també il·lusions. Les fronteres eren sempre difuses.

Quan va ser el moment, vam marxar de casa i vam iniciar el nostre recorregut vital independent. I, tot i això, la relació amb ell es va mantenir. Hem fet la nostra vida, hem viscut fora durant molt de temps, però hem mantingut tots aquests anys la relació i hem trobat sempre moments per parlar i per veure'ns de manera regular.

Han passat moltes coses durant aquests darrers anys, clar. Moltes. Si n'hagués-sim de destacar una, seria el seu casament. En Jordi va tenir l'oportunitat d'intervenir conjuntament amb l'estimat Juan Torras. Quin privilegi, no? Quants de nosaltres hem pogut assistir al casament del nostre pare? I a més de poder parlar-hi? Va ser molt especial.

I... finalment... la malaltia. Un capítol a banda, ple com és inevitable de tot el catàleg possible d'emocions. Amb què ens quedem d'aquesta època terrible? És difícil treure coses positives d'un procés així, però sí que n'hi ha alguna que recordarem: l'oportunitat de passar molt més temps junts del que hauríem passat... I una «indestructible» voluntat de continuar vivint. Un exemple de força i de mirar només cap endavant.

I fins aquí. Fins aquí les instantànies que ens venen al cap quan pensem en el nostre pare. Potser sí que tenen raó els mexicans quan diuen que les persones no moren del tot mentre algú els recorda. És una imatge bonica, a més. En aquest sentit, i vista la quantitat de gent que som en aquesta sala, queda clar que al Paco Solé li queden molts i molts anys de vida.

Paco Solé Parellada al seu despatx cap a l'any 1980.

Un home inquiet social i culturalment

David Parcerisas
Company d'estudis

M'assabento de la mort del Paco veient la TV3 al matí. Abans del migdia poso TV3, la Melero presenta un programa de cuina i diu la notícia que acaba d'arribar. Em surt un «Nooo!!!» cridant en veu molt alta. Després hi ha un parell d'imatges que em confirmen que efectivament és ell. Incredulitat i xoc. Sabia que feia temps que havia tingut problemes de salut, però no estava al corrent de la seva situació.

En Paco i jo no hem estat amics íntims o col·legues de feina. Hem estat dues persones que ens vam conèixer quan teníem 18 o 19 anys i a qui la vida ens va acostar i separar diverses vegades, però que sempre que ens hem anat retrobant ha sigut com aquell germà a qui fa temps que no veus; no obstant això, amb qui tens tanta complicitat i afinitats que t'és molt fàcil entendre't sempre.

He escrit unes anècdotes per explicar aquesta amistat que ve de molt lluny. El Paco i jo ens coneixem de l'Escola d'Enginyers de la UPC de Barcelona. Som del mateix curs. D'aquella última promoció del pla 57 que vàrem començar al carrer Urgell i vam fer primer inaugurant l'edifici de la Diagonal. Set anys de carrera, amb sort, eren set anys de coneixences i d'amics. La vida ens ha portat després per diferents camins, però aquella joventut plena d'ideals no es pot oblidar.

Estudiàvem a les nits en petits grups a casa d'algú. Joves com érem, quan acabàvem d'estudiar a altes hores de la nit, estàvem morts de gana. Un dia que en

Dibuix que Paco Solé Parellada va dedicar a David Parcerisas el 2008 en una jornada d'economistes.

Paco estava amb aquesta petita colla de cinc o sis, quan vam acabar ell va suggerir anar fins al 7 Portes. Allà algú va fer uns entrepans magnífics per a tots que lògicament vàrem devorar. Aquest va ser el meu primer coneixement de la tradició familiar de la família d'en Paco. Els últims anys a l'escola, un grupet ens vam engrescar a anar a l'altre costat de la Diagonal a estudiar Econòmiques. Per als qui portàvem ja molta mili d'exàmens difícils, Sotilla i companyia, crèiem que Econòmiques era una carrera fàcil o com dèiem nosaltres «tirada».

En realitat crec que el motiu principal és que hi havia moltes noies, cosa que era excepcional a l'Escola d'Enginyers, i tots nosaltres érem encara joves de la generació en la qual els nostres referents femenins eren la Françoise Hardy i la Brigitte Bardot.

Quan vam acabar la carrera, ell va anar a fer oposicions a Madrid i jo vaig marxar l'any 1970 a viure a Eivissa. Jo vaig tornar d'Eivissa el 1974 i vàrem reprendre la relació, entre altres coses perquè jo vaig intentar fer el doctorat i ell va ser la meva guia acadèmica. Finalment, no vaig fer la meva tesi, seguint el que en Paco m'havia suggerit. Jo havia tornat d'Eivissa i havia estat nomenat director d'EADA i en aquell moment la feina era molta. Jo vaig perdre l'interès a fer una tesi que havia de complir molts requisits acadèmics en els quals no hi tenia gaire interès.

A partir d'aquella etapa vàrem continuar una relació estreta amb les classes de Formació del Professorat, primer a l'ICE de l'Escola d'Enginyers i després crec que a l'Escola d'Administració Pública en un xalet de l'avinguda de Pearson, que més tard va acabar comprant l'IESE.

Durant anys fèiem classes en *team teaching*, eren molt divertides i jo crec que els alumnes s'ho van passar francament bé. Nosaltres dos gaudíem molt. Crec que de fet els participants també s'ho passaven bé veient la complicitat que teníem tots dos.

La meva mare, Irene Vázquez, que va ser la fundadora d'EADA, va pensar en ell per ser membre del jurat del Premi EADA, premi per llibres de gestió que EADA va publicar durant uns anys a l'editorial Gestió 2000. En Paco tenia un gran afecte per la Irene i ella per en Paco...

En una ocasió vaig anar a sopar a la torre on vivia en aquell moment. Crec que sota el cementiri de la Bonanova. Una torre molt maca. Si no m'equivoco en aquella ocasió li vaig regalar una col·lecció de còmics de «Hazañas Bélicas». El Paco era un gran amant i col·leccionista de còmics.

Alguns professors i professores d'EADA van fer el doctorat a la UPC. En Paco era quasi sempre un dels membres fixos del tribunal de Tesi i sempre feia un petit *speech* abans que comencés la defensa a on explicava com anava el «ritual» de la lectura d'una tesi doctoral.

Al final, és costum que el doctorant inviti els membres del Tribunal a dinar. En aquest cas era sempre al 7 Portes. Jo vaig assistir a un parell d'aquests esplèndids dinars.

En Paco era un home del Renaixement. Sempre feia dibuixets mentre escoltava una conferència, una tesi, etc. Crec que en dec tenir algun que em va donar. A més a més, tocava el piano amb molta gràcia. Al 7 Portes hi ha un piano vertical a on ell s'asseia de tant en tant per tocar, amb la gràcia d'un improvisador, una mica a l'estil New Orleans...

Fa uns anys va llançar una col·lecció de llibres de gastronomia amb editorial Barcino. El primer va ser el *Llibre de Sent Soví*. Me'ls va enviar tots. Els tenia al pis d'Ausiàs Marc, però no sé a on van anar a parar quan després de la pandèmia vaig tornar a anar a viure a Eivissa. Penso que els vaig donar a una amiga que té un restaurant... Magnífica col·lecció.

Una altra coincidència amb el Paco té a veure amb la casa familiar de la família Parcerisas que es diu Villa Subirana i està a Pedralbes...

Un dia parlant amb en Paco em va fer un comentari sobre el fet que creia que Villa Subirana havia estat d'una tia àvia seva. Podria ser, encara que l'avi Parcerisas crec que la va comprar el 1945 o 46. Ja ho he comentat amb els germans per fer-ne alguna recerca.

En Paco era d'una generació d'economistes i enginyers inquiets per la societat i amb amplitud de mires. Un home inquiet social i culturalment com crec que vam ser molts d'aquelles generacions sortides de la postguerra. Crec que quasi tots interessats per la política amb trajectòries

Membres del jurat, entre els quals Paco Solé, d'un Premi d'EADA.

que van començar a l'extrema esquerra, i que vam anar derivant cap a posicions més properes al PSC, quan encara era Partit Socialista de Catalunya.
Va ser l'època de les Olimpíades, del Pla Estratègic de Barcelona, i de moltes altres iniciatives com va ser la creació de la Fundació CYD, on el Paco hi va tenir sempre un paper molt rellevant...
Un dia em va presentar a la Susana. El primer contacte va ser a través de la Coordinadora Catalana de Fundacions a on jo vaig estar implicat molts anys. Crec que ella buscava alguna feina relacionada amb el tema de la formació. Després sé que la Susana ha estat també la persona que l'ha cuidat en els moments difícils. Gràcies, Susana!

Per cert, la Susana va arribar a Barcelona i em va sorprendre perquè de seguida va parlar un català no bo, excel·lent. Susana moltes, gràcies per la teva amistat.
Per la meva dedicació durant tota la meva vida professional al sector de les escoles de negocis, he coincidit amb el seu fill Jordi i l'he conegut. Una persona amb qui tinc una molt bona relació. Jordi, moltes gràcies per la teva amistat.

Paco Solé Parellada, el meu mestre

Dr. Juan Torras Gómez
Alumne i amic

Parlar, ressenyar o comentar aspectes de la vida del professor Francesc Solé Parellada —Paco, com el vaig conèixer i tractar durant tota la meva vida— constitueix per a mi un exercici no exempt de dificultat emocional.

La nostra relació es va prolongar durant més de cinquanta anys, però les seves arrels són fins i tot anteriors. A principis dels anys setanta ja existia una relació d'amistat entre el meu pare, aleshores catedràtic de l'Escola d'Arquitectura, i el seu oncle, Paco Parellada. Va ser, però, a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona on es va produir la nostra veritable trobada.

Se m'ha demanat que en aquest homenatge parli fonamentalment de Paco des de la meva experiència com a alumne. I potser aquesta és una bona manera de recordar-lo perquè, tot i que la nostra relació va acabar sent molt més àmplia, jo mai no vaig deixar de sentir-me deixeble seu.

De professor a mestre

El curs 1973-74 feia quart d'Enginyeria Industrial, especialitat Mecànica. Érem els del «mono blau». Paco impartia l'assignatura anual de Teoria Econòmica. Les seves classes encara són recordades.

Vaig obtenir la matrícula d'honor juntament amb el meu company Francesc Vivancos, posteriorment catedràtic de Mecànica. Però el que realment va ser important d'aquell curs no va ser aquella qualificació. Va ser l'inici d'una relació acadèmica, intel·lectual i personal que, amb els anys, s'acabaria convertint en una amistat fraternal.

Vista des d'avui, aquella relació de més de mig segle va tenir diferents etapes. Primer va ser el meu professor, director de projecte i de tesi, i el meu mestre. Després vam ser col·laboradors i, progressivament, companys de conversa i de reflexió sobre qüestions que anaven molt més enllà de l'economia i l'organització d'empreses. Finalment, va quedar, per damunt de tot, l'amistat.

Però el mestre no va desaparèixer mai.

Paco va dirigir el meu Projecte Final de Carrera. De mutu acord vam triar un camí força poc habitual per a un estudiant de Mecànica. Mentre que el més normal era desenvolupar un projecte estructural, industrial o de disseny d'una màquina, nosaltres vam optar per una investigació sobre història de la ciència i de la tecnologia, amb un enfocament estructuralista connectat amb la ciència econòmica i amb l'evolució de la societat. Recordo amb un afecte especial les sessions al jardí de casa seva, a Sarrià, «Little Corner House», o al seu despatx, envoltats de llibres.

El febrer de 1976 vaig lliurar el projecte després d'una nit en blanc i amb l'ajuda inestimable de la meva mare per acabar de compaginar i editar els seus sis annexos. Va rebre la màxima qualificació.

Aquell projecte ja deia molt de Paco. Mai no va entendre la universitat com un conjunt de compartiments estancs. Per a ell, enginyeria, economia, empresa, història,

innovació i societat formaven part d'una mateixa realitat que calia intentar comprendre, desenvolupant un criteri amb la màxima objectivitat possible i sent conscients, alhora, dels nostres biaixos cognitius i emocionals.

Aprendre ensenyant

Després em vaig incorporar al Departament d'Organització Industrial, dirigit aleshores pel professor Fons Boronat, de grat record, com a becari d'investigació de la Càtedra d'Economia.

A partir del curs 1977-78 em vaig incorporar com a PNN a la docència d'Economia i Organització a l'Escola de Telecomunicacions, de la qual Paco va assumir la responsabilitat. Telecos era aleshores en aquell vell edifici del carrer Baix de Sant Pere.

Va ser una etapa particularment important per a mi. Vaig deixar de ser només alumne i vaig començar a aprendre al seu costat una cosa que Paco va practicar durant tota la vida: que ensenyar és també una manera d'aprendre.

Vaig col·laborar estretament amb ell durant la preparació de les oposicions a la Càtedra d'Economia de l'Escola d'Enginyers de Terrassa, que finalment va guanyar. El seu bon amic Lluís Cuatrecasas va quedar finalista i, posteriorment, va assumir la responsabilitat a Telecomunicacions que Paco deixava vacant.

Amb la incorporació de Paco a Terrassa vaig ampliar també el meu perímetre acadèmic. M'hi vaig incorporar com a PNN i vaig participar en la remodelació del programa i de la metodologia docent que hi va impulsar i que posteriorment traslladaria a Barcelona.

Durant un temps em desplaçava regularment a Terrassa amb Vespa. És una imatge senzilla, però quan penso en aquells anys em torna a la memòria: un jove enginyer que iniciava la seva vida professional i acadèmica i un professor que, sense grans declaracions, li anava obrint horitzons.

Quan es va jubilar el recordat professor Orbaneja, Paco va tornar a Barcelona per fer-se càrrec de la Càtedra d'Economia i Economia d'Empresa. Em vaig incorporar aleshores a la docència d'Economia d'Empresa amb un enfocament que intentàvem fer més pragmàtic i proper a la realitat empresarial, com ja havíem fet a Terrassa i a Telecomunicacions.

Allò tampoc no era casual.

Paco reunia una cosa no gaire freqüent a la universitat: una sòlida formació acadèmica i una experiència empresarial real. Enginyer, economista i màster d'ESADE, havia assumit, a més, des de mitjans dels anys setanta, responsabilitats al restaurant 7 Portes, adquirit i remodelat pel seu avi —l'avi Paco (1881-1971)— als anys quaranta i profundament vinculat a la història de la família i, per tant, a la Fonda d'Europa de Granollers.

Per facilitar la seva dedicació acadèmica, Paco va donar entrada al capital als socis del Flash Flash i del Giardinetto, amb participacions creuades, de manera que els tres restaurants poguessin comptar amb una gerència professional externa. El 2011 va recuperar la propietat per a la família Solé Parellada. Actualment, són els seus fills, Jordi i Elisabet, els qui hi donen continuïtat, mantenint viva la nissaga Parellada.

Jo, per la meva banda, m'havia incorporat el 1980 a Citibank, vivint des de dins una banca corporativa innovadora en uns anys de profunda transformació del sistema financer espanyol.

Les nostres classes podien així apropar la teoria econòmica i de l'empresa al món real.

La tesi i una decisió vital

Paral·lelament, vaig iniciar la meva tesi doctoral, naturalment sota la direcció de Paco, amb intenses reunions a casa seva, al carrer Dr. Roux.

Vaig treballar sobre Teoria Monetària i Economia Industrial, intentant integrar l'anàlisi monetària desenvolupada per l'anomenada Escola Austríaca, de caràcter microeconòmic, dins del paradigma de l'economia industrial —*Industrial Organization*—, basat fonamentalment en la tradició neoclàssica i un dels àmbits de recerca de Paco.

Al llarg de la seva extraordinàriament fructífera carrera acadèmica, Paco va saber integrar sempre recerca i docència. Va investigar a escala internacional en economia industrial, economia regional, innovació i, posteriorment, governança de les institucions universitàries.

Però, alhora, mai no va perdre l'interès per com s'ensenya.

La seva preocupació pedagògica va ser tan important com la seva producció acadèmica. I aquesta preocupació es va reflectir també en la seva dedicació institucional a la Universitat: l'Institut de Ciències de l'Educació, el desenvolupament del Departament d'Organització d'Empreses, el Programa Innova o les seves responsabilitats com a vicerector durant el rectorat de Jaume Pagès són diferents expressions d'una mateixa inquietud: millorar la Universitat i connectar-la amb la societat.

El 1986 vaig defensar la meva tesi doctoral. Mentre n'exposava les conclusions va aparèixer inesperadament a la sala Josep Manuel Basañez, aleshores conseller d'Economia, amic de Paco i amb qui jo mantenia una relació professional i personal des de les meves responsabilitats a Citibank.

El tribunal va tenir a bé concedir-me la qualificació d'excel·lent *cum laude* i, com manava el nostre particular protocol, ho vam acabar celebrant al 7 Portes.

Però potser l'ensenyament més important de Paco va arribar poc després i no va tenir lloc en una aula. Després d'obtenir el doctorat havia de decidir si orientava definitivament la meva vida cap a la carrera acadèmica —cosa que suposava preparar una oposició a càtedra— o si concentrava els meus esforços en la meva carrera professional a l'empresa.

En vam parlar llargament.

Paco coneixia les meves capacitats, però també coneixia les meves inquietuds i la meva manera de ser. Els seus consells van tenir una influència decisiva en la meva elecció.

El 1989 em vaig incorporar a Egon Zehnder i vaig deixar la docència activa.

Un veritable mestre no intenta que el deixeble reprodueixi la seva pròpia trajectòria. L'ajuda a trobar la seva.

Potser aquesta és una de les coses més importants que Paco va fer per mi.

De deixebles a amics

La meva vinculació formal amb la UPC va passar a ser la de professor convidat, tot i que mai no me n'he sentit desvinculat.

Mentrestant, Paco va anar reforçant una característica singular del seu mestratge: mantenia la relació amb els qui havíem estat els seus alumnes. Al voltant de Paco es va anar formant un grup de joves professors i col·laboradors, com també d'antics alumnes que ens vam dedicar a l'empresa privada, com Enric Barba, o a l'Administració pública, com Jordi Mas. Alguns desenvoluparien després destacades carreres acadèmiques i arribarien a ser catedràtics, com Josep Coll o Jaume Valls.

Vist amb la perspectiva dels anys, la tasca de Paco com a docent i mentor va generar, sense haver-s'ho proposat, un col·lectiu d'antics alumnes i amics que compartíem una mateixa visió —m'atreviria a dir humanista i global— de la problemàtica social i econòmica.
Havia creat escola.
Per celebrar els seus cinquanta anys, el 1994, vam organitzar un sopar al 7 Portes. Hi vam assistir una seixantena d'antics alumnes de diferents promocions. Érem els qui havíem fet amb ell el Projecte Final de Carrera i els qui, com Miquel Barceló i jo mateix, havíem tingut, a més, el privilegi que dirigís la nostra tesi doctoral.
Aquell sopar va tenir continuïtat en trobades periòdiques al 7 Portes. Gaudíem de la conversa entre nosaltres i, naturalment, de Paco: de la seva curiositat, de la seva bonhomia, del seu afecte i d'aquella capacitat seva per passar de l'economia a la universitat, de l'empresa a la gastronomia, de la política a la música o a un llibre que acabava de descobrir i, com no podia ser d'una altra manera, a un acudit adient.
Amb els anys vam deixar de ser únicament deixebles. Alguns ens vam convertir també en companys de reflexió i, a vegades, com va ser el meu cas, en interlocutors intel·lectuals.

Juan Torras amb Paco Solé,
el dia que feia 50 anys.

Lliçó inaugural de l'any acadèmic
a la Facultat de Nàutica de Barcelona de la
UPC, el 27 de setembre de 2007.

Però continuàvem sent els seus alumnes, els seus deixebles.
La culminació d'aquesta relació amb diverses generacions d'antics alumnes i amics de l'àmbit universitari va arribar quan, en complir setanta anys i ser nomenat catedràtic emèrit de la UPC, vam organitzar un acte acadèmic a la Facultat de Nàutica.
Per parelles, agrupats segons les nostres diferents trajectòries professionals, antics alumnes vam explicar durant cinc minuts què havia significat Paco en les nostres vides professionals. En el meu cas vaig intervenir juntament amb Rafael Villaseca per parlar de la seva influència sobre els qui havíem desenvolupat la nostra carrera en el món de la direcció d'empreses.
El saló d'actes era ple de gom a gom.
Després Paco ens va convidar a un sopar-còctel al 7 Portes. Érem uns quants centenars.
Com a record li vam regalar un incunable del segle XVI que vaig aconseguir a través del seu bròquer alemany. Paco era un apassionat col·leccionista de primeres edicions de textos relacionats amb l'economia. Quan viatjava procurava visitar llibreries especialitzades en llibre antic i, de tant en tant, hi trobava autèntiques joies.

Alguns exalumnes de Paco Solé es reunien periòdicament al 7 Portes en sopars com aquest.

Molt més que un economista

La nostra col·laboració va continuar en molts altres àmbits: la Taula Econòmica de la Cambra de Comerç, durant la presidència de Miquel Valls; la Junta de la Societat d'Estudis Econòmics de Foment; i moltes altres iniciatives.

Paco també va col·laborar estretament en la creació i el desenvolupament de l'Institut von Mises Barcelona, que presideixo, i va formar part de la seva Junta Directiva fins a la seva mort. Va ser una nova expressió d'una relació intel·lectual que, nascuda molts anys abans a les aules de la Universitat, vam mantenir viva fins al final.

Paco també va impulsar la Fundación Conocimiento y Desarrollo, que presideix Ana Botín, una altra mostra de la seva preocupació constant per apropar Universitat, empresa i societat.

Vaig tenir també el privilegi de fer-ne la glossa amb motiu de la concessió de la Llave de la Ciudad, distinció atorgada per una institució privada a personalitats i entitats rellevants, i que va ser concedida a Paco i al 7 Portes.

L'Ajuntament de Barcelona va concedir al 7 Portes la Medalla d'Or al Mèrit Cívic amb motiu de la celebració, l'any 2011, del 175è aniversari de l'establiment: inicialment cafè, des de 1929 restaurant 7 Portes i integrat a la família Parellada el 1942 per l'avi Paco i la seva dona, i posteriorment regentat pels pares de Paco.

Però reduir Paco al seu currículum seria no haver-lo entès.

Va ser professor, investigador, empresari i emprenedor universitari. Va contribuir a la gastronomia catalana i a la reflexió sobre la governança de les universitats. Però també va ser pianista, pintor, col·leccionista de còmics i bibliòfil.

Era, en el sentit més autèntic de l'expressió, un home del Renaixement. Curiós davant de gairebé tot i sempre disposat a aprendre alguna cosa nova.

Finalment, l'amistat

La nostra relació feia molt de temps que havia transcendit la Universitat.

Un dels moments més emotius per a mi va ser el seu casament amb Susana, l'octubre de 2011. Vaig tenir el privilegi de fer de padrí del nuvi i d'adreçar unes paraules als assistents al començament de la cerimònia.

Paco i Susana van mantenir també una relació entranyable amb l'Emma, la nostra filla petita, de qui Paco va ser padrí.

En els darrers anys les nostres converses van adquirir inevitablement una altra dimensió. Tots dos travessàvem processos oncològics i vam compartir preocupacions, esperances i pors. Però també vam continuar gaudint de l'amistat, de les nostres famílies i d'algun viatge amb Susana i Silvia. Paradoxalment, aquells anys difícils van reforçar encara més una relació construïda durant més de mig segle. Quan intento resumir qui va ser Paco per a mi, les paraules es queden inevitablement curtes. Va ser el meu professor i director de projecte.

El meu director de tesi. El meu mentor.

El meu company de reflexió. El meu amic.

Però, per damunt de tot, va ser el meu mestre.

Paco va ser un home profundament vinculat a la seva terra i a Barcelona, català i culer; acadèmic i empresari; amant de la cultura i de la gastronomia; amic dels seus amics; espòs i pare profundament estimat.

I va ser també un home de profunda fe catòlica.

Quan ens acomiadàvem, ja malalt, i especialment durant els seus darrers mesos, repetia una petició molt senzilla:

«Juan, no t'oblidis de resar un parenostre...» No me n'oblido, Paco.

In gloria sit.

Francesc Solé Parellada, professor universitari: la docència i la recerca

Jaume Valls
Professor a la Universitat de Barcelona

Francesc Solé Parellada, en Paco, fou un professor que tingué una llarga trajectòria acadèmica a la Universitat Politècnica de Catalunya. Catedràtic a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona des de finals dels anys 70 fou un professor amb un perfil d'excel·lència en recerca i docència que assumint nombroses tasques universitàries de gestió va treballar, al llarg de més de quaranta anys, per la millora de les universitats, de la seva governança, de les seves activitats de transferència i de valorització del coneixement i va promoure la reflexió i l'acció en relació amb la creació d'empreses i els ecosistemes innovadors.

Com a professor i com a conferenciant no deixava indiferent l'audiència. Era brillant, enginyós, convincent, provocador. Captava l'atenció de l'alumnat ràpidament. Contagiava bon humor amb els seus acudits. Presentava els temes d'una manera atractiva i sobretot tractava temes actuals dins dels temaris que impartia i obria camins per a la recerca i la transferència. La seva trajectòria a partir de finals dels anys 80 prengué una dimensió internacional. Fou reconegut i apreciat en el sistema universitari català però també a moltes universitats d'arreu del món. La seva activitat universitària cobrí molts fronts com a professor i investigador, però també exercí nombrosos càrrecs de gestió: director de departament, vicerector, director del Parc UPC, primer director acadèmic de la Càtedra Unesco de Direcció Universitària de la UPC i un llarg etcètera.

Els anys vuitanta foren un període cabdal de canvis per al sistema universitari a Espanya. El canvi legislatiu clau és l'aprovació de la Llei de Reforma Universitària del 1983, el desplegament de la qual queda emmarcat per dos esdeveniments polítics molt rellevants: l'entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea el 1986 i el traspàs de les universitats a la Generalitat de Catalunya el 1988. Però també cal tenir present que a mitjan dècada dels anys vuitanta emergeixen amb força les aleshores anomenades «noves tecnologies» (electrònica, nous materials, biotecnologia, etc.) que canviaran de manera decisiva la societat les dècades següents i posaran en evidència la seva importància per a la competitivitat empresarial i, en definitiva, el seu paper clau per al desenvolupament econòmic de les regions i els països. Aquest fet anirà òbviament lligat a la necessitat de la gestió de la tecnologia i de la innovació com a element rellevant per a la competitivitat empresarial. Un tema que formarà part de les activitats acadèmiques del professor Solé. I en el qual ja havia tingut un protagonisme pioner quan dirigí el primer màster a Espanya sobre innovació i gestió del canvi tecnològic a l'empresa a mitjans dels anys 70.

En aquest context de canvis dels anys vuitanta, el professor Solé esdevé un agent actiu, amb capacitat d'incidir i de

donar joc. Un rol que quedà consolidat des d'aleshores en múltiples tasques i fronts d'acció. En aquest text em centraré sobretot en les seves activitats de recerca i docència tot i que són sovint inseparables de les dues altres que exercí: gestió universitària i transferència de coneixement.

El desplegament de la Llei de Reforma Universitària fou, entre moltes altres coses, una oportunitat per modernitzar els departaments universitaris i promoure les activitats de recerca i de transferència del professorat. En el cas de la UPC es creà el Departament d'Organització d'Empreses del qual el professor Solé esdevingué el primer director l'any 1987. Cal assenyalar que pocs anys abans havia exercit de director de l'ICE de la UPC, fet rellevant per entendre el seu compromís amb la renovació de la docència. Veníem d'un model convencional i jeràrquic on hi havia tres «càtedres» a les escoles d'enginyeria: Economia, Administració d'Empreses i Producció que emparaven les assignatures pròpies del món empresarial. En Paco liderà la creació d'un departament d'Organització d'Empreses transversal que tenia, en aquells moments, professorat en nou centres de la UPC. A Barcelona: Enginyers industrials, Telecomunicacions, Informàtica, Arquitectura, Arquitectura Tècnica. A la resta de Catalunya: Girona, Manresa, Vilanova i la Geltrú i Terrassa. El desplegament d'un departament d'aquestes característiques fou un repte ingent i un aprenentatge col·lectiu enorme. Fou també una oportunitat per anar promovent de manera gradual amb el pas dels anys, i les posteriors reformes de Bolonya, noves assignatures i/o impartir temaris més adients per als nous temps com ara: política industrial i tecnològica, emprenedoria, innovació empresarial, gestió de la qualitat, sistemes d'informació i un llarg etcètera... L'enginyeria d'organització industrial guanyà en reconeixement.

En el marc del desplegament de la llei de reforma universitària es van crear les actuals àrees de coneixement a les quals s'adscriuen els professors. En aquest marc, arreu d'Espanya, les escoles d'enginyeria varen optar per agrupar les disciplines d'empresa a l'àrea de coneixement d'organització d'empreses. Aquest fet va fer que l'àrea fos compartida, en el sistema universitari espanyol, per les Facultats d'Economia i Empresa i les Escoles d'Enginyeria i feu palesa la necessitat d'integrar cultures de treball i enfocaments diferents que tenien una especial importància quan se celebraven concursos de professorat. En paraules del professor Cuervo (Universidad Complutense): «un repte en la resolució del qual en Paco Solé va jugar un paper nuclear». El fet que ell a més a més d'enginyer fos economista fou un actiu important per a aquest rol des del qual en Paco contribuí a la recerca de consens i a la solució dels potencials conflictes sorgits a conseqüència del nou marc legal. Li serví també per aquest objectiu la seva doble afiliació a les associacions de professors universitaris d'enginyeria d'organització i d'empresa de l'estat espanyol (ADINGOR i ACEDE respectivament). Un altre exemple d'aquesta capacitat de crear ponts fou la seva implicació en la posada en marxa del primer MBA interuniversitari de les universitats públiques catalanes (UAB, UB i UPC) a mitjans dels anys vuitanta.

Tot i que la seva adscripció d'origen era l'Escola d'Enginyeria Industrial de Barcelona, cal esmentar que en Paco al llarg dels anys va impartir docència a altres escoles de la UPC.

Va exercir de professor convidat en diferents universitats, essent el cas més destacat les seves estades a principis dels anys noranta a la Universitat del Quebec a Trois-Rivières. La connexió canadenca es reforçà a partir del 2009 amb la seva participació continuada com a profes-

sor durant una dotzena d'edicions a la *Summer School on Creativity Management in an Innovation Society* coorganitzada entre HEC Montreal i la UB. Hi feia cada any dues intervencions: una a Montreal sobre creació d'empreses universitàries i l'altra a Barcelona sobre creativitat i cuina catalana.

Pel que fa a la recerca, la incorporació d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea (1986) facilitava la internacionalització de les activitats universitàries. El nom de la primera xarxa internacional en la qual participà, a finals dels anys vuitanta, fou tota una declaració d'intencions: «Groupe de Recherche Européen sur les Milieux Innovateurs» (GREMI). Recordo molt bé la primera reunió de la xarxa a la qual assistírem. Era a París, l'any 1986, i hi vaig anar juntament amb ell i la professora M. Sansalvadó. En entrar a la sala vaig tenir la sensació que ens miraven com si fóssim extraterrestres. Però d'aleshores ençà al Departament d'Organització d'Empreses es desplegà un ampli ventall d'activitats de recerca i transferència fortament influïdes per la direcció d'en Paco.

La seva recerca va començar, de fet, en l'àmbit de la localització industrial i l'anàlisi sectorial. Gairebé en paral·lel, va treballar en els camps de l'economia industrial i l'economia del canvi tecnològic, buscant establir un vincle entre la capacitat d'absorció i innovació de les regions. També es va interessar per l'economia de l'educació, específicament per la contribució dels sistemes educatius al desenvolupament, i per l'economia del coneixement. Li interessava entendre el paper del territori en el desenvolupament i en relació amb les necessitats de les persones, la innovació, la tecnologia i el gènere. Els darrers anys tancà el cercle treballant i publicant sobre l'emprenedoria tecnològica i la contribució de les universitats al desenvolupament. En aquest darrer cas, és obligat esmentar la seva contribució al tema des de la seva implicació a la Fundació CYD. En resum, al llarg de la seva carrera acadèmica va integrar disciplines que van des de la localització empresarial fins a l'emprenedoria, amb la voluntat d'entendre millor els factors clau que sustenten el desenvolupament econòmic i social dels territoris.

En aquest ampli ventall de temes va publicar més de dos-cents articles i dirigí més de quaranta projectes europeus (de programes com ara Commet, Leonardo, Tempus, Interreg, Force, Athena). Sovint eren projectes de cooperació i transferència, però les derivacions de recerca hi eren sempre presents. També va participar en programes de cooperació amb països de Llatinoamèrica: Argentina, Xile, Mèxic, República Dominicana, Perú i Costa Rica, entre altres. Pel que fa al doctorat, a Dialnet hi consten 35 tesis doctorals dirigides però el nombre total és sense dubte més elevat.

Jurat del concurs de truites creatives de la *Summer School on Creativity Management in an Innovation Society* Montreal 2014.

En paraules seves, visqué les «ciències de la gestió» d'una manera dinàmica conscient que evolucionen en funció de l'organització econòmica del moment. Aquest fet, quan s'hi referia, l'il·lustrava amb exemples de canvis que ell va viure i que van reorientar el seu pensament sobre la recerca en empresa. Esmentava, a tall d'exemple, el protagonisme que van tenir successivament, al llarg de la seva vida acadèmica, l'economia industrial, l'anàlisi i la planificació estratègica de Porter, la teoria dels recursos i capacitats i més endavant els models de negoci.

Amb el pas dels anys, els reconeixements acadèmics foren nombrosos, n'esmentaré un parell. El 2006 fou guardonat amb el «Premi Narcís Monturiol de Mèrit Científic i Tecnològic» del Govern de la Generalitat de Catalunya. Un premi que reconeix contribucions destacades al progrés científic i tecnològic de Catalunya. El 2014 va rebre el Reconeixement a la Trajectòria Acadèmica d'excel·lència per part de l'Associació i del Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya.

Fotografia amb participants
de la *Summer School on Creativity Management in an Innovation Society*
Montreal, el 2011.

Recordo, com si fos ara, que quan vàrem fer una recerca per al CIDEM sobre «Èxit de mercat i innovació» l'Eugeni Terré en una reunió de l'any 2001 el va mirar i li va dir «Paco, ets l'últim renaixentista que conec». Tots els que el coneixíem sabem que en Paco estigué implicat en molts fronts. Els seus interessos temàtics eren extremadament diversos i la seva capacitat per aportar i reflexionar de manera brillant i creativa no tenia límits. Això el convertia en molt singular i feia que tothom el veiés com algú a qui calia escoltar perquè aportava valor però també optimisme per emprendre noves iniciatives de tota mena.

Practicava, en paraules seves, una certa obsessió per ajuntar l'acció i la reflexió sent conscient que aquesta reflexió feta acadèmicament aportava professionalitat i valor afegit a les decisions que es prenguessin per actuar. La combinació de la seva capacitat de treball i la seva remarcable capacitat de comunicació contribuïren sense dubte a portar endavant iniciatives i projectes universitaris amb consens i amb realisme. Al capdavall, una tasca ingent al llarg de tota la seva vida acadèmica que, sense dubte, ha influït de manera decisiva en diverses generacions de gestors i professors i ha contribuït a la modernització i al progrés de les universitats en els darrers quaranta anys.

La innovació i l'emprenedoria de Paco Solé Parellada

Miquel Barceló
Doctor enginyer industrial

Paco Solé a l'acte de celebració dels 20 anys del Programa Innova, del qual va ser director, el 2018.

El mes de juny de l'any passat ens va deixar el professor Francesc Solé Parellada, una figura clau en la història acadèmica, emprenedora i humana del nostre país. La seva trajectòria professional i personal ha deixat una empremta inesborrable en milers d'alumnes, col·legues i amics.

Com a professor d'economia a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona (ETSEIB), el professor Solé Parellada no només va transmetre coneixements, sinó que va crear escola. La seva manera d'ensenyar, basada en el rigor, la innovació i l'entusiasme, va formar milers d'enginyers que avui dia ocupen posicions de lideratge en empreses i institucions d'arreu del món. La seva aula era un espai de reflexió crítica, d'aprenentatge profund i d'inspiració per a generacions d'estudiants.

A la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), Paco va destacar per la seva visió

transformadora. Va ser l'artífex del programa Innova, que va fomentar la cultura de la innovació i l'emprenedoria a la universitat, i va impulsar la creació dels Parcs Tecnològics de la UPC, que avui són referents en la transferència de coneixement entre la universitat i el món empresarial. Gràcies a la seva empenta, la UPC es va consolidar com un motor de progrés tecnològic i econòmic.

Al llarg de la seva vida acadèmica, el professor Solé Parellada va dirigir nombroses investigacions, tesis doctorals i projectes de recerca. Les seves publicacions i llibres són avui obres de referència en l'àmbit de l'economia i la gestió del coneixement. La seva contribució al pensament acadèmic ha estat valuosa i perdurable.

També va escriure nombrosos llibres i articles, dels quals vull destacar el que segurament va ser el primer llibre sobre la innovació d'aquest país. El 1988, amb el també professor Pere Escorsa, va publicar el llibre *La innovació tecnològica a Catalunya* que tracta la innovació de manera moderna i sistemàtica i que va ajudar a introduir el concepte d'innovació tecnològica com a eina de política industrial i gestió empresarial.

La seva capacitat emprenedora va anar molt més enllà del món acadèmic. Paco va fundar i gestionar empreses innovadores, sempre amb una visió disruptiva i responsable. També va dirigir amb mestria el restaurant 7 Portes, un símbol de tradició i excel·lència gastronòmica a Barcelona, que sota la seva guia va esdevenir un espai de trobada i cultura.

Però, sobretot, recordarem el professor Solé Parellada pel seu profund sentit de l'amistat i el seu compromís amb les persones. Va donar suport a molts professionals en els moments clau de la seva carrera, oferint consells savis i un impuls incondicional. La seva generositat, la seva bonhomia i el seu sentit de l'humor van ser els pilars de la seva vida. En Paco tenia una estranya capacitat de transformar una potencial confrontació en una oportunitat per a la concòrdia i la sortida positiva, i tot plegat amb un to distès, amigable i divertit.

Un dels seus llegats més significatius és la Fundació CYD (Conocimiento y Desarrollo), una infraestructura clau de promoció del coneixement universitari, que reflecteix la seva vocació de construir un futur millor per a la societat.

Avui, recordem un mestre, un líder i, per damunt de tot, un amic. En nom de milers d'alumnes, professionals i amics que hem tingut la sort de compartir part del camí amb tu, gràcies, Paco. Continuarem fent honor al teu mestratge, a la teva amistat i als valors que ens has ensenyat.

Paco Solé Parellada: la humanitat del talent, el talent de la humanitat

Manu Cermerón
Exmembre de les Juntes del Col·legi i l'Associació

Fa cert temps vaig escriure que triar què destacar de Paco Solé Parellada era, amb tota seguretat, equivocar-se. Res ha canviat des de llavors, ho continuo pensant. Cada intent de descriure'l deixa una cosa important fora, i cada etiqueta sembla massa estreta tan bon punt hom comença a recordar. Professor, enginyer, empresari, artista, amic. Totes diuen una cosa veritable, però si ens detenim en una d'elles correm el risc de perdre precisament allò que feia de Paco una persona extraordinària: la manera com totes convivien i s'enriquien mútuament.

Pensar en ell és recordar algú capaç de tocar el piano, dibuixar, innovar en models de negoci i resoldre equacions diferencials. Aquesta amplitud de capacitats resulta, per si sola, excepcional. No obstant això, el que més m'impressionava era la naturalitat amb la qual s'integraven en la seva manera de mirar i estar en el món. El científic i racional convivia en equilibri amb la cultura, l'artístic i emocional. El rigor trobava espai al costat de la sensibilitat, i el seu enorme coneixement deixava sempre lloc per a la curiositat, els afectes i la possibilitat d'aprendre dels altres.

Per això, en llegir l'apartat 113 de l'encíclica Magnifica humanitas, vaig pensar en ell: «En realitat, absolutitzar una sola dimensió de l'ésser humà és sempre erroni». En una reflexió sobre la intel·ligència en general i la intel·ligència artificial en particular, aquest advertiment recorda que la intel·ligència necessita conviure amb altres dimensions essencials per a la vida, com ho són l'afecte, la voluntat, el lliurament i la relació amb els altres. Una capacitat extraordinària pot arribar a empobrir una persona si creix fins a eclipsar les altres dimensions de la seva vida. La grandesa humana exigeix aquest equilibri. En Paco, l'excepcional era l'amplitud de les seves capacitats i la manera en què convivien amb una dimensió humana tan gran com elles. La seva bondat, la seva generositat i la seva atenció a l'altre orientaven la seva intel·ligència i la seva sensibilitat artística, multiplicant el seu valor. El seu coneixement ajudava a créixer; la seva creativitat obria possibilitats; i la seva capacitat de comprendre trobava sempre espai per a escoltar. Tot això habitava en una persona la humanitat de la qual donava sentit a tot allò que sabia i era capaç de fer.

Paco era un esperit genuïnament polifacètic, una mena de polímata contemporani que desafia la linealitat del temps. La seva naturalesa era plural i la seva essència calidoscòpica; algú que no acumula coneixements per vanitat, sinó perquè el seu propi ser és un ecosistema de mons superposats esperant ser descoberts.

El dibuix prolongava el seu pensament; una història podia ajudar-nos a comprendre una dificultat; una conversa sobre la universitat podia portar-nos a reflexionar sobre l'empresa i tornar, enriquida, al punt de partida. Hi havia en ell

una disposició permanent a mirar més enllà del límit que nosaltres havíem donat per descomptat. I una capacitat poc comuna per a trobar connexions allí on els altres vèiem assumptes separats, més encara incompatibles.
Acceptaré, també aquesta vegada, la limitació de triar des d'on recordar-ho. Voldria fer-ho a través de tres espais que vaig tenir la sort de compartir amb ell: el de l'enginyer i professor, el de l'empresari i emprenedor i el de l'amic. Són els llocs des dels quals puc parlar amb més proximitat i des dels quals vaig anar descobrint una mateixa manera de pensar, actuar i relacionar-se amb els altres. Separar-los m'ajudarà a ordenar el relat, encara que en el record les seves fronteres siguin molt menys clares.
Paco mai no em va fer classe a la universitat. No obstant això, vaig aprendre molt d'ell. En l'àmbit de la Fundació CYD, a més de la seva passió per la universitat, vaig poder comprovar la seva enorme capacitat per a ajudar-nos a pensar, vaig gaudir d'aquell Paco que, sense voler-ho, exercia de professor, obria una pregunta allí on crèiem tenir ja una resposta i per a ampliar el marc d'una conversa sense perdre de vista allò que havíem de resoldre. Aquestes converses les vaig acabar anomenant «Aprendre a pensar amb Paco».
També vaig tenir ocasió de conèixer l'empresari. Un home inconformista, atent a l'experiència del client i compromès amb aquesta cerca de l'excel·lència que mai pot donar-se per acabada. En les nostres converses apareixia una convicció que se'm va quedar gravada: innovar és, moltes vegades, necessari per a conservar la tradició. El 7 Portes donava sentit concret a aquesta idea. Preservar el valuós exigia comprendre-ho i treballar perquè pogués continuar viu.
I vaig compartir amb ell espais d'oci en els quals es feia especialment evident la seva generositat. La seva saviesa trobava aliment en el coneixement científic i en l'experiència de la vida, però també en l'atenció amb la qual escoltava. Sempre semblava quedar una nova possibilitat d'aprendre, fins i tot quan era ell qui estava ajudant-nos a comprendre.
Tot això habitava en una bona persona. Ho vaig escriure llavors i voldria que aquesta afirmació conservés aquí tot el seu pes. La seva bondat tenia conseqüències en la seva manera d'actuar: en la paciència per a dialogar, en l'esforç per trobar un acord i en la determinació d'intentar una aproximació constructiva abans de donar per inevitable una crisi. Podia voler canviar les coses amb fermesa i, al mateix temps, tenir cura dels qui havien de participar en aquest canvi. Des d'aquests tres espais voldria recordar Paco. No per esgotar el que va ser —cosa que aquestes pàgines no podrien ni pretenen fer—, sinó per a compartir alguna cosa del molt que va deixar en mi. Perquè algunes persones ens transmeten coneixements i altres, a més, ens ajuden a descobrir, en nosaltres mateixos, capacitats que desconeixíem. Paco tenia aquest do i l'exercia amb una generositat que va convertir el temps compartit amb ell en una forma i experiència d'aprenentatge diferent.

Paco Solé Parellada, professor

Paco mai no em va fer classe a la universitat. I, no obstant això, quan penso en tot el que vaig aprendre amb ell, em resulta difícil no considerar-me un dels seus alumnes. Potser perquè hi ha professors la capacitat dels quals d'ensenyar no depèn d'una aula, d'un programa o de l'existència d'algú disposat a prendre apunts. Els basta una conversa i un interlocutor que es deixi. Amb Paco, deixar-se era gairebé sempre el principi d'alguna cosa que un no havia previst.
En el meu cas, una part d'aquest aprenentatge va tenir a veure amb la universitat. Amb la seva relació amb l'empresa, amb la seva capacitat de transformar la

societat i amb tot allò que podia arribar a aportar si érem capaços de mirar-la d'una manera diferent. Jo m'acostava a aquestes converses des de l'experiència empresarial. Paco ho feia des d'un coneixement profund de la institució universitària i des d'un afecte per ella que mai li va impedir qüestionar-la. Aquesta combinació, que podria semblar senzilla, no ho és tant. Estimar molt una institució i, precisament per això, voler canviar algunes de les seves maneres de funcionar exigeix una llibertat de pensament que ell exercia amb absoluta naturalitat.

Vaig tenir la sort de compartir amb Paco un grup de treball de la Fundació CYD dedicat a la relació entre empresa i universitat. D'aquell treball va sorgir un document que vaig presentar a ESADE Madrid, el setembre de 2013. L'assumpte que ens ocupava era la transferència de coneixement, una expressió que, sent correcta, pot portar-nos a imaginar una cosa bastant més senzilla del que en realitat estàvem tractant de construir. Sembla que algú té un coneixement, que un altre el necessita i que n'hi ha prou amb trobar el mecanisme adequat per a fer-lo passar d'un costat a l'altre. Però, quan un es deté a mirar el que succeeix entre tots dos, descobreix que les dificultats i, sobretot, les oportunitats són d'una altra naturalesa.

L'empresa i la universitat s'aproximen a aquesta relació des d'experiències distintes. Tenen els seus propis temps, les seves maneres de reconèixer el treball ben fet i les seves maneres de definir què val la pena perseguir. Cadascuna creu conèixer l'altra bastant millor del que probablement la coneix. I ambdues poden arribar a la trobada amb una explicació ja preparada de per què la col·laboració resulta difícil. En aquestes condicions, fins i tot abans de començar a parlar, una part de la conversa ja està decidida.

Amb Paco vaig tenir l'oportunitat de mirar aquesta temàtica d'una altra manera. Els apriorismes perdien consistència i apareixia la possibilitat de construir un espai nou. No perquè les diferències desapareguessin, sinó perquè deixaven d'ocupar-ho tot. Ell tenia aquesta extraordinària capacitat de fer visibles relacions que els altres encara no havíem vist. On nosaltres podíem identificar dues posicions allunyades, Paco trobava matèria per a continuar pensant. I, gairebé sense adonar-nos, allò que havíem considerat un límit es convertia en una pregunta molt més interessant.

Com vaig escriure en una altra ocasió, el que per a molts conformaria dos pols oposats d'una única dimensió, per a Paco apareixia com una oportunitat de generar un nou espai a explorar. En la relació entre empresa i universitat aquesta manera de mirar resultava especialment fèrtil. Permetia sortir de la discussió sobre el que l'una havia de fer per l'altra i començar a comprendre el que podien arribar a construir juntes. La diferència pot semblar petita quan s'escriu. En la pràctica, canvia per complet el sentit de la conversa.

Vaig tornar a trobar aquesta oportunitat en el curs d'estiu en el qual vam compartir una taula rodona. La meva aportació responia a la visió des de l'empresa del que una aliança amb la universitat podia arribar a representar i aportar. M'interessava explicar les possibilitats d'aquesta relació des del lloc que coneixia. En recuperar avui aquell moment, penso que una part important del seu valor estava precisament a poder fer-ho al costat de Paco: algú que coneixia molt bé la universitat i que, al mateix temps, tenia la curiositat i la disposició necessàries per a escoltar el que podia veure's des de fora.

D'aquelles trobades conservo, a més, un ensenyament molt personal que encara avui m'acompanya quan preparo una presentació o una intervenció en públic. Recordo perfectament el comentari de Paco després d'una de les meves presentacions. Em va dir que li havia encantat

la riquesa i la profunditat del contingut, però que cadascuna de les meves transparències donava per a una presentació pròpia. Jo havia volgut concentrar tant el que havia treballat que, en aquest esforç per sintetitzar-lo, havia deixat l'audiència sense el temps i el recorregut necessaris per a comprendre-ho.

Paco havia identificat alguna cosa que jo no veia: una certa obsessió per la síntesi, gairebé per trobar una fórmula capaç de contenir tot el raonament. Allò que per a mi era el resultat d'un treball llarg apareixia davant els altres condensat en unes poques paraules, un esquema o una relació que jo donava per evident. Però l'audiència no havia recorregut amb mi el camí que m'havia portat fins allí. I, en precipitar-me cap a la conclusió, podia fer que es perdés precisament el treball i el coneixement que volia compartir.

El seu consell va ser tan senzill com profund: que em prengués el meu temps, que desenvolupés les idees, que respirés. Que no donés per descomptat que allò que presentava era una obvietat. Paco estava exercint de professor d'una manera que anava molt més enllà de transmetre un coneixement o una experiència tècnica. M'estava ajudant a comprendre què necessita l'altre per a poder seguir-te. A reconèixer que compartir una idea exigeix també donar-li espai i acompanyar qui l'escolta fins al lloc des del qual un l'està mirant.

Encara avui, abans d'una presentació o d'un discurs, em faig una pregunta que vaig aprendre a formular gràcies a ell: estic donant als qui m'escolten el temps i els elements necessaris per a comprendre el que vull explicar, o estic donant per descomptat alguna cosa que només és evident per a mi? Han passat els anys i continuo trobant Paco en aquesta pausa. En el moment de respirar, desenvolupar una idea i recordar que allò que a un li sembla clar també necessita ser explicat.

Manu Cermerón en un curs d'estiu de la Universitat Complutense de Madrid compartint taula amb Paco Solé.

Perquè Paco escoltava. I aquesta era una part fonamental de la seva manera d'ensenyar. El seu coneixement no tancava la conversa; li donava profunditat. Un podia arribar amb una idea bastant formada i sortir amb la necessitat de revisar-la, sense haver sentit en cap moment que se l'havia obligat a abandonar-la. Havia après alguna cosa. O, potser més exactament, havia après a mirar millor allò sobre què creia tenir ja una opinió suficient.

Aquestes converses les vaig acabar etiquetant com «Aprendre a pensar amb Paco». L'expressió continua semblant-me adequada, perquè recull alguna cosa que anava molt més enllà de rebre una explicació brillant. Paco t'ajudava a treballar sobre el teu propi raonament. A descobrir el que havies donat per descomptat, a relacionar qüestions que mantenies separades i a concedir-te el temps necessari per a comprendre-les. Ho feia amb paciència, amb històries i amb aquesta capacitat de síntesi que podia trobar en un dibuix una forma especialment clara d'explicar el que les paraules encara no havien aconseguit ordenar.

En el fons de tot allò hi havia una convicció molt ferma: la universitat era un pilar fonamental de la societat. Per a Paco, la seva importància desbordava àmplia-

ment el que podia mesurar-se en una col·laboració concreta amb una empresa. Formar persones i produir coneixement tenia un impacte social profund, els efectes del qual no sempre eren immediats ni fàcils de reconèixer. La universitat contribuïa a dotar-nos de la capacitat d'entendre el món i d'intervenir en ell. I això mereixia una defensa compromesa, sostinguda i exigent.

Em sembla important detenir-me en aquest punt, perquè el seu interès per acostar empresa i universitat podria portar a una lectura incompleta del que defensava. Paco coneixia el valor d'aquesta relació, però la seva mirada sobre la universitat era molt més àmplia. La col·laboració empresarial formava part de la seva contribució a la societat; no esgotava el seu sentit. Entenia que en ella convivien coneixements, persones i possibilitats el valor de les quals necessitava temps i unes condicions adequades per a poder desenvolupar-se.

D'aquí naixia també la seva preocupació per la governança universitària. Estava convençut que la universitat tenia un potencial de millora enorme i que una forma diferent de governar-se podia ajudar-la a desplegar-lo. No era un assumpte secundari ni una qüestió purament organitzativa. La manera com una institució pren decisions acaba condicionant el que pot fer, la velocitat a la qual pot evolucionar i la seva capacitat de donar continuïtat a les iniciatives que valen la pena.

En les converses amb Paco, aquesta reflexió adquiria un sentit molt concret: com aconseguir que tot el coneixement i tota la capacitat que hi havia a la universitat poguessin contribuir millor a la societat. La seva mirada crítica naixia d'aquesta expectativa. Coneixia prou bé la institució per a comprendre les seves dificultats i l'estimava prou per no conformar-se amb les seves dificultats. Hi havia en la seva defensa de la universitat una confiança en el que ja aportava, però també una exigència respecte a tot el que encara podia aportar.

Paco Solé en un acte de la Fundació CYD.

Aquesta confiança en la universitat trobava expressió en iniciatives concretes. El 1998 Paco va crear el programa Innova a la UPC, una iniciativa pionera a Espanya que ajudava a donar valor al coneixement generat a la universitat mitjançant patents i creació d'empreses. Em sembla una aportació especialment rellevant perquè Innova intervenia en un dels moments més delicats de la relació entre coneixement i societat: aquell en el qual un resultat de recerca necessita trobar les condicions per a convertir-se en una solució que uns altres puguin utilitzar.

Innova proporcionava un espai institucional per a acompanyar aquest recorregut. La recerca trobava suport per a explorar les seves possibilitats d'aplicació, protegir els seus resultats i desenvolupar projectes empresarials. Calia reconèixer una oportunitat, treballar sobre ella i reunir les capacitats necessàries per a fer-la viable. En aquesta manera de procedir reconec Paco: algú que comprenia el potencial del coneixement i es comprometia amb la construcció dels mitjans que permetessin desplegar-lo.

Des d'un altre lloc, la Fundació CYD, de la qual va ser cofundador i vicepresident, prolongava aquesta voluntat de millorar la contribució de la universitat a la societat. L'Informe CYD, del qual va ser un dels principals impulsors, aportava informació ordenada, comparacions i propostes per a fonamentar millor les decisions. Conèixer la situació de les universitats, els seus recursos i els seus resultats permetia identificar on convenia actuar. El finançament, el talent, l'ocupabilitat o la transferència es convertien així en qüestions sobre les quals era possible treballar amb més precisió.

En una entrevista publicada el 2024, Paco insistia en la necessitat que els indicadors ajudessin a explicar les dificultats i a precisar «el perquè, l'on i el quant» de les millores. Reconec en aquesta observació el Paco més metòdic i rigorós, una continuïtat del que vaig aprendre conversant amb ell: prendre's el temps necessari per a comprendre una qüestió en profunditat i donar-li el desenvolupament necessari per a poder avançar.

També el Rànquing CYD expressava aquesta orientació. El seu enfocament multidimensional permet comparar universitats atenent diferents aspectes de la seva activitat i als interessos de qui consulta la informació, sigui l'alumne, els seus pares o el professorat. Paco defensava la seva utilitat per a ajudar les institucions a millorar les seves estratègies. Em sembla una manera de mirar coherent amb la seva atenció a la diversitat: comprendre què caracteritza cada universitat, reconèixer les seves fortaleses i trobar referències que li permetin progressar.

En Innova, en l'Informe i en aquesta finalitat del Rànquing es materialitza una mateixa continuïtat entre pensament i acció. Paco ajudava a formular preguntes i contribuïa a crear eines per a treballar sobre elles. La seva condició de professor es prolongava també aquí: en les possibilitats que obria perquè altres persones i institucions poguessin aprendre, decidir i construir millor.

En recordar avui aquells treballs i trobades, comprenc que el meu aprenentatge no va consistir únicament a conèixer millor la universitat. Vaig aprendre també a acostar-me d'una altra forma a una institució distinta d'aquella des de la qual jo parlava. A escoltar abans de donar per enteses les seves raons. A reconèixer que una col·laboració pot començar precisament on les nostres explicacions habituals deixen de ser suficients.

Per això, encara que mai em va fer classe, em reconec amb gratitud entre els qui van aprendre amb ell. Paco tenia la bella capacitat de fer créixer els altres sense apropiar-se d'aquest creixement. Compartia el seu coneixement amb la generositat de qui sap que, durant el diàleg amb l'altre, sempre queda alguna cosa

per aprendre. I un acabava comprenent que ser professor podia ser també això: ajudar els altres a descobrir possibilitats que encara no havien aconseguit veure.
La seva defensa de la universitat estava feta d'aquesta mateixa confiança. En el coneixement, en les persones i en la capacitat de les institucions per a millorar quan algú es compromet de veritat amb elles. Vaig tenir la fortuna de compartir una petita part d'aquest compromís. I d'aprendre, al costat de Paco, que mirar d'una altra manera pot ser el primer pas per a construir alguna cosa que abans ni tan sols imaginàvem.

Paco Solé Parellada, enginyer, empresari i emprenedor: innovar per preservar

Si a la universitat Paco ajudava a pensar, compartir taula i estovalles amb ell al 7 Portes permetia descobrir com aquest pensament es convertia en una manera de gestionar. Allí, entre converses que podien portar-nos pels camins més inesperats, apareixia amb tota naturalitat l'empresari. I, com succeïa tantes vegades amb Paco, un rebia una lliçó sense que ningú hagués anunciat que la impartiria.
Recordo especialment la seva atenció als petits detalls. Mentre parlàvem, la seva mirada seguia pendent del que passava al seu voltant. Percebia alguna cosa que podia millorar-se, introduïa una correcció i reprenia la conversa. Hi havia en ell una insatisfacció permanent amb aquests matisos que als altres podien passar-nos inadvertits i que, no obstant això, per a Paco mereixien atenció. Compartir un menjar amb ell era també assistir a un exercici continu d'orientació al client.
Amb el temps vaig anar entenent que aquella exigència responia a una preocupació molt més profunda que la d'aconseguir que tot estigués bé en un moment determinat. Paco sabia que l'excel·lència necessita cura. Que fins i tot allò que funciona, que té reconeixement i que sembla haver trobat el seu lloc, pot deteriorar-se a poc a poc si es deixa d'observar amb suficient atenció. El prestigi heretat comportava, des d'aquesta perspectiva, una responsabilitat quotidiana.
M'insistia en la necessitat de buscar sempre el següent nivell. Aquesta cerca permetia evitar la deterioració progressiva, anticipar-se als competidors i, sobretot, continuar mereixent la confiança del client. Hi havia una cosa especialment valuosa en aquest ordre de prioritats: la millora trobava el seu sentit en la persona a la qual se servia. Fidelizar suposava donar-li raons per a tornar, renovar la seva confiança i cuidar allò que esperava trobar.
Al 7 Portes aquesta responsabilitat adquiria una dimensió particular. Gestionar un establiment amb història obliga a treballar amb alguna cosa que va molt més enllà del que pot recollir-se en un compte de resultats. Es reben unes maneres de fer, una identitat i unes expectatives construïdes al llarg del temps. El client arriba també amb una imatge del lloc, a vegades amb un record propi, a vegades amb un record heretat d'altres. Tot aquest patrimoni forma part del que l'empresari té entre mans.
En aquest context Paco em va explicar una de les idees més brillants que vaig tenir l'oportunitat d'escoltar-li: la importància de la innovació per a protegir la tradició i preservar el llegat heretat, defensar la cultura. Passat i tradició en diàleg permanent amb futur i innovació.
Recordo la impressió que em va produir. Em va semblar senzillament genial. Mirar cap al futur per preservar el passat obria una possibilitat que jo no havia considerat amb aquella claredat. La tradició podia trobar en la innovació una aliada; i la innovació, en la tradició, un coneixement acumulat sobre el qual continuar construint.

Una recepta permetia entendre-ho de manera immediata. Refer-la, revisar una tècnica o adaptar-la als gustos del client actual podia ser precisament el que necessitava perquè la seva essència perdurés. Calia comprendre què li donava sentit, què la feia recognoscible i què mereixia conservar-se. Des d'aquest coneixement era possible introduir canvis que li donessin continuïtat. L'heretat es convertia així en un punt de suport per a continuar creixent.

Aquesta manera de pensar exigia una sensibilitat especial. També exigia coneixement, perquè distingir l'essencial del que pot canviar resulta molt més difícil que decidir que tot ha de romandre igual o que tot ha de substituir-se. Paco trobava aquí un espai de treball fèrtil: comprendre, triar, adaptar i millorar. Un espai en el qual el respecte pel que s'havia rebut convivia amb la responsabilitat de donar-li futur.

L'obertura de La Barra del 7 Portes va ser una expressió concreta d'aquesta sensibilitat i de la seva capacitat per a reconèixer oportunitats. Permet entendre bé aquesta manera de mirar l'empresa. Paco era capaç de reconèixer que el valor d'una casa amb tanta història podia trobar noves formes d'expressió. Hi havia persones que apreciaven la seva cuina, però buscaven una experiència distinta: un menjar més breu, unes racions més petites, la possibilitat de provar diversos plats o una trobada més informal. També hi havia clients per als qui el restaurant històric no formava part dels seus hàbits i que, no obstant això, podien sentir-se còmodes en un altre espai. Reconèixer aquesta oportunitat exigia parar esment al que estava canviant al voltant i tenir la disposició d'actuar.

L'octubre de 2019 va obrir la primera Barra, al costat del restaurant i connectada amb la seva cuina. Els plats que formaven part de la identitat del 7 Portes van trobar allí una altra manera d'arribar a la taula. Canviaven les proporcions, el ritme i l'ambient; romanien les receptes i la cura amb què s'elaboraven. La proposta obria noves ocasions per a gaudir d'una cuina que fins llavors molts associaven a un menjar d'una certa durada, a una celebració o a una llarga sobretaula. La tradició podia acompanyar també altres moments de la vida quotidiana.

L'obertura de la Barra de Galvany, el novembre de 2022, va fer encara més visible aquesta intuïció. Paco va explicar que hi havia un tipus de client que no aniria a sopar al 7 Portes i que sí que acudiria al nou establiment. En aquesta observació aparentment senzilla hi havia una comprensió profunda de la relació amb el client. El prestigi d'una casa no garanteix que tothom en vulgui gaudir de la mateixa manera. La ubicació, el temps disponible, la companyia o el gust per una experiència diferent influeixen en l'elecció. Paco va saber reconèixer que podia acostar-se a aquest client conservant allò que donava sentit i valor a la seva proposta.

Per a mi, aquí apareix un dels ensenyaments més interessants de la seva manera d'entendre la innovació. Preservar requereix discernir què mereix romandre i què necessita evolucionar. En una empresa amb una identitat tan marcada, aquest judici resulta especialment delicat: la història aporta valor, però també pot acostumar-nos a pensar que només existeix una manera legítima de continuar-la. Paco trobava possibilitats noves precisament perquè coneixia i apreciava profundament el que havia rebut. Podia canviar la manera d'oferir-ho amb criteri, sabent on residia la seva essència.

La Barra ampliava així les possibilitats de trobada entre una cuina i els seus clients. Permetia que algú s'acostés per primera vegada, que un altre la incorporés a una ocasió més quotidiana o que un client habitual en gaudís d'una altra manera. Aquesta capacitat d'obrir camins sense

diluir la personalitat de la casa expressa molt bé el que vaig aprendre de Paco: la innovació pot ser una manera de cuidar el que té valor i de donar-li continuïtat. Innovar per a preservar significava mantenir viva la relació entre aquest llegat i una societat els gustos i els costums de la qual continuaven canviant.

La coneguda idea de la destrucció creativa descriu la capacitat de la innovació per a transformar l'economia desplaçant activitats i maneres de fer anteriors. Escoltant Paco, jo descobria una altra possibilitat que mereixia tanta atenció: la de transformar l'existent aprofitant el seu valor. La seva mirada ampliava el camp d'alternatives. Allí on l'entusiasme per la disrupció podia portar-nos a passar massa de pressa sobre el construït, ell es detenia a examinar quines oportunitats continuaven habitant-ho.

Hi havia en aquesta aproximació alguna cosa profundament pròpia de l'enginyeria. Abans d'intervenir, convenia comprendre. Abans de canviar, saber què es volia aconseguir. I, en fer-ho, considerar les relacions entre les parts i allò que donava coherència al conjunt. En Paco, aquesta manera de raonar s'enriquia amb una sensibilitat humana que feia especialment interessant el resultat. La seva atenció arribava tant al funcionament de les coses com al significat que tenien per als qui les utilitzaven, les gaudien o les havien fet possibles.

També hi reconeixia l'emprenedor: algú capaç de descobrir possibilitats en una realitat coneguda i mobilitzar-se per a desenvolupar-les. L'impuls emprenedor de Paco trobava expressió en aquesta voluntat de continuar avançant, de fer noves preguntes i d'explorar el que encara podia millorar-se. L'experiència acumulada alimentava la seva curiositat.

De fet, la seva disposició a innovar es manifestava en totes les facetes de la seva vida. Va ser la primera persona que vaig veure fer caricatures en una tauleta. I convé recordar que aquesta incorporació d'una nova eina no li va arribar precisament als trenta anys. Ell la utilitzava amb la naturalitat de qui troba una altra manera de fer alguna cosa que gaudeix i que sap fer molt bé.

El dibuix continuava sent seu. També ho eren la intenció, la capacitat de síntesi i aquesta habilitat per a captar un tret i convertir-lo en una imatge memorable. L'eina ampliava les seves possibilitats. Vista des de la distància, aquella escena contenia una petita demostració de la mateixa idea que m'havia explicat sobre la cuina: una pràctica volguda podia renovar-se i continuar conservant plenament la seva identitat.

Eren continus aquests senyals que Paco enviava des del quotidià. Hi havia en elles una joventut mental que resultava evident per als qui el tractàvem. Conservava l'interès per descobrir, la disposició a aprendre i la llibertat de provar una cosa nova. El seu coneixement del món semblava donar-li cada vegada més raons per a continuar explorant-lo.

Aquesta obertura també es reconeixia en la seva manera de dirigir. Paco tenia una mirada àmplia, constructiva i amable. Fins i tot m'atreviria a dir que dolça. I, al mateix temps, absolutament determinada. Sabia cap a on volia avançar i concedia una gran importància a la manera de fer-ho.

L'escolta, la reflexió i l'assossec formaven part de la seva gestió. Davant un repte, procurava entendre què estava ocorrent i trobar una via que permetés construir. La imposició o la generació d'una crisi quedaven com a últims recursos, després d'haver intentat altres aproximacions. Aquesta paciència tenia propòsit. Donava espai per a comprendre millor, perquè una idea madurés i perquè les persones poguessin contribuir a la solució.

Els qui vam tenir la sort de conversar amb ell reconeixíem aquesta combinació singular de calma i fermesa. Paco podia

dedicar temps a explorar una qüestió i ser molt precís en assenyalar el que havia de millorar-se. La seva amabilitat convivia amb l'exigència. Potser per això les seves observacions tenien tanta capacitat de romandre amb un: arribaven des d'una voluntat d'ajudar que feia possible escoltar-les d'una altra manera.
Penso que també hi havia una cosa musical en aquesta manera de gestionar. Paco sabia manejar el temps i modular la intensitat. A vegades convenia avançar *piano*, deixant espai a l'escolta i a la reflexió; unes altres, actuar *forte*, o fins i tot *fortissimo*, quan feia falta expressar una determinació inequívoca. Cada matís trobava el seu lloc. Tan rellevant com intervenir era reconèixer el moment i la intensitat que la situació requeria.
En pensar en això, torno a preguntar-me pel sorprenent cablejat intern del seu cervell. L'enginyeria, la innovació, el dibuix i el piano convivien en ell amb una harmonia que sempre em va cridar l'atenció. Podien manifestar-se per separat, però bastava una conversa per a descobrir les connexions. Una explicació trobava suport en una imatge; una reflexió sobre l'empresa s'il·luminava amb una història; una manera de conduir una situació recordava la sensibilitat necessària per a interpretar una peça musical.
Potser aquesta convivència explica una part de la seva mirada. Paco podia analitzar amb rigor i, al mateix temps, percebre matisos difícils de formular. Podia buscar una millora concreta i comprendre el valor d'una continuïtat. Podia exigir i cuidar. Tot això habitava en la mateixa persona i s'expressava amb una naturalitat que feia semblar senzill el que, en realitat, era extraordinari.
Del Paco empresari i emprenedor em queda, sobretot, aquest ensenyament: rebre un llegat implica fer-se responsable del seu futur. L'excel·lència requereix atenció; la confiança del client ha de renovar-se; i la tradició necessita persones capaces de comprendre-la prou per ajudar-la a evolucionar.

Paco ho explicava i ho practicava. A vegades n'hi havia prou de compartir taula i estovalles amb ell per a començar a entendre-ho.

Paco Solé Parellada, l'amic
El temps és probablement el més valuós que tenim. Amb els anys un aprèn a reconèixer el que significa que algú decideixi compartir una part del seu amb tu. Jo vaig tenir aquesta sort amb Paco. Va ser generós amb el seu temps i molt genuí en la manera d'oferir-lo. Quan estàvem junts, sentia que tenia ganes de ser allí, d'escoltar, de conversar, de deixar que la trobada trobés el seu propi ritme.
Paco ha estat una de les persones que millor han sabut escoltar de totes les que he conegut. El recordo atent, pacient, sense precipitar-se a donar un consell. Podia tenir una història, una observació o una pregunta que ajudés a mirar d'una altra manera allò que li estaves explicant, però abans et deixava explicar-te. Aquesta disposició tenia un valor especial en algú amb tants coneixements i tanta experiència. Amb Paco hi havia espai per a pensar en veu alta, per a dubtar, fins i tot per a arribar a una conclusió distinta d'aquella amb la qual havies començat la conversa.
I hi havia molt d'espai per a riure. Tenia un sentit de l'humor intel·ligent i una saludable capacitat per a riure's de si mateix abans de fer-ho d'un tercer. Em fascinaven les seves històries. Podien portar-nos fins a uns cosins andorrans llunyans dedicats a activitats pròximes a l'estraperlo o introduir un personatge imaginari la peripècia del qual servia per a il·lustrar, de manera simpàtica i a vegades hilarant, allò que estàvem debatent en aquell precís moment. Paco trobava una història per a cada conversa. Escoltant-la, un podia acabar entenent millor

una qüestió que uns minuts abans semblava necessitar una explicació molt més solemne.

També estava sempre disposat a ajudar els seus. Ho feia amb una discreció que formava part de la seva manera de ser. A vegades qui rebia l'ajuda amb prou feines arribava a adonar-se de tot el que havia fet Paco per a facilitar-li les coses. Hi havia naturalitat en aquesta generositat, com si ocupar-se d'algú fos senzillament el que corresponia fer i no mereixés cap més comentari.

El nostre amic comú Xavier Marcet ens va proporcionar un espai impagable per a gaudir de tot això. Va ser ell qui ens va proposar viatjar a Viena cada novembre i passar tres dies junts amb l'excusa del Peter Drucker Forum. La trobada ens interessava, per descomptat. Ens permetia escoltar, pensar i conversar sobre les noves tendències del management. Però, amb els anys, Viena es va convertir també en una cita nostra, en uns dies que reservàvem per a compartir-los.

El Fòrum era una manera de comprar temps per a nosaltres. Fora dels espais habituals de la Fundació CYD, la universitat o la innovació, podíem allargar una conversa, sortir a passejar, sopar junts o detenir-nos a prendre un vi calent en un mercat de Nadal. Hi havia una cosa especialment agradable a disposar d'aquest temps sense haver de justificar per a què l'utilitzàvem.

Això del vi calent mereix una precisió: allí Paco es prenia un vi calent de veritat. Per a algú a qui li agradava beure el seu Furvus en una copa repleta de glaçons, allò tenia el seu mèrit. La seva manera de prendre el vi era una excentricitat als meus ulls i un dels pocs punts de desacord que teníem. Recordo aquest petit detall amb un somriure. L'amistat està feta també d'aquests costums que un mai acaba de comprendre, però que acaba esperant perquè pertanyen a la persona amb la qual li agrada estar.

El nostre últim passeig i el nostre últim sopar junts a Viena van ser el 18 de novembre de 2024. Paco havia viatjat amb Susana, encara que segurament seria més just dir que Susana havia fet possible que Paco fos allí. La seva salut era ja delicada i aquell viatge requeria una energia i una determinació que tots valoràvem. Ell va voler anar. Va voler tornar a Viena i compartir aquells dies amb nosaltres.

Imatge de la caminada des de l'hotel fins al restaurant en un viatge a Viena el 2024.

Aquella nit, després de la jornada del Fòrum, va decidir que aniríem caminant des de l'hotel fins al restaurant. Era un passeig d'una mica més d'un quilòmetre, que vam fer amb molta tranquil·litat. Estàvem Susana, Montse, Xavier, Toni i jo. El ritme el marcava Paco i per a nosaltres n'hi havia prou amb acompanyar-lo.

Tots érem conscients que aquell passeig podia ser l'últim que compartíssim a Viena. Aquesta possibilitat era present, encara que no fes falta posar-la en paraules. Recordo el valor que adquiria caminar al seu costat, disposar encara d'aquella conversa i arribar junts al restaurant. Coses que havíem fet altres vegades i que aquella nit sentíem d'una manera distinta.

Vam sopar a l'entranyable Plachutta's Gasthaus zur Oper i, com era tradició, vam compartir un Wiener Schnitzel. Quan Paco va decidir que el sopar corria pel seu compte, aquella impressió es va fer més clara. Vam brindar per ell amb el convenciment que havia volgut acomiadar-se del seu grup d'amics de Viena, precisament allí, a Viena.

Va ser una nit formidable. Vista amb la distància del temps, crec que Paco havia triat com volia viure-la: fent el passeig, reunint-nos al voltant d'una taula i oferint-nos el sopar. Sense anunciar res, amb la seva humilitat habitual i aquesta generositat tan seva, ens va regalar el que nosaltres sentim com un comiat. Va deixar que la nit transcorregués entre amics, amb la conversa i l'afecte que havien donat sentit a tantes trobades anteriors.

Em quedo amb aquests moments compartits. Amb les seves històries i el seu humor, amb les converses variades, amb les anades i vingudes d'un tema a un altre. I, sobretot, amb el temps que va decidir dedicar-me. Vaig aprendre a assaborir-ho i a aprofitar-ho una mica millor en cada trobada. Avui, en recordar-ho, torno a trobar valor en detalls que llavors podien semblar petits: la seva paciència en escoltar, una ocurrència inesperada, el plaer de continuar parlant una estona més.

Gràcies, Paco, per haver decidit ser el meu amic. Per escoltar-me, per fer-me riure i per voler compartir amb mi una part del teu temps.

Fotografia de grup a la sortida
del restaurant de Viena, en el viatge del 2024.

Paco Solé i la Fundació CYD: una manera d'entendre la universitat

Sònia Martínez Vivas
Directora de la Fundació CYD

Imatge de Paco Solé, en el XX aniversari de la Fundació CYD, el 2022.

Quan penso en el Paco i en la Fundació CYD em costa separar una cosa de l'altra. No només perquè va ser un dels seus fundadors i perquè hi va estar vinculat des del primer dia, sinó perquè moltes de les idees que encara avui defineixen la fundació tenen molt a veure amb la seva manera d'entendre la universitat: una universitat oberta, exigent amb ella mateixa, connectada amb l'empresa i amb la societat i, sobretot, conscient que el coneixement només adquireix tot el seu valor quan és capaç de transformar la realitat.

En el meu cas, a més, parlar del Paco i de la Fundació CYD implica inevitablement parlar d'una relació personal que va començar molt abans. El vaig conèixer quan jo estudiava tercer d'Enginyeria Industrial, a «l'Escola», com ell l'anomenava sempre. Va ser el meu professor

en una assignatura optativa de creació d'empreses —difícil imaginar una assignatura que li escaigués més— i, a partir d'aquell moment, va anar apareixent en molts dels moments que acabarien definint la meva trajectòria professional. Va ser qui em va oferir la meva primera feina com a becària al Programa Innova de la UPC, va dirigir el meu Projecte Final de Carrera, va ser una de les persones a qui vaig recórrer quan em vaig trobar davant d'un d'aquells moments d'encreuaments professionals i de presa de decisions i, finalment, va ser també qui em va obrir les portes de la Fundació CYD.

Paco Solé amb Sònia Martínez, després d'un acte de la Fundació CYD el 2022.

Mirat amb perspectiva, no crec que aquesta relació sigui casual. Acompanyar persones, connectar-les i empènyer-les a fer coses formava part de la manera de ser del Paco. Recordo moltíssimes persones que li trucaven o que el venien a veure simplement per demanar-li consell, orientació o, de vegades, només perquè les escoltés. Tenia aquesta capacitat de fer-te ordenar les idees, veure una possibilitat on abans només hi havia dubtes i, sobretot, creure que allò que semblava difícil o llunyà podia arribar a ser realitat. El Paco tenia un efecte catalitzador: no només t'ajudava a pensar, sinó que t'empenyia a actuar i et feia avançar.

Ho havia fet durant tota la seva vida a la universitat, promovent la innovació, l'emprenedoria, la transferència de coneixement i la relació entre universitat i empresa. A la Universitat Politècnica de Catalunya havia impulsat, entre altres iniciatives, la unitat d'innovació i patents i el Programa Innova, i aquesta convicció que la universitat havia de mirar més enllà de les seves parets va ser també l'origen de la Fundació CYD.

Els inicis de la Fundació CYD

La història de la Fundació CYD comença abans de la seva constitució formal, que va ser a finals de 2002. El mateix Paco ho recordava, coincidint amb els vint anys de l'Informe CYD. Després d'una conferència de l'Ana Botín al Palau de les Heures de la Universitat de Barcelona, organitzada per en Francesc Santacana (un altre visionari i impulsor de la Fundació CYD juntament amb el Paco), tots tres van començar a donar forma a una preocupació que compartien: com reforçar la contribució de la universitat al desenvolupament econòmic i social i com acostar dos mons, universitat i empresa, que massa sovint funcionaven en paral·lel. D'aquells primers contactes va néixer un *think tank*, coordinat pel Paco i el Francesc, que es va reunir durant prop de dos anys, i en què participaven joves empresaris espanyols amb experiència internacional, amb l'objectiu de compartir quin era el rol de la universitat en altres països. El pas següent, que tots tres van entendre com a natural, va ser convertir aquelles reflexions en acció i crear una fundació que els donés continuïtat.

L'Ana Botín, presidenta de la Fundació CYD, recorda aquella etapa inicial i aquella primera reunió amb el Paco i el Francesc, que va tenir lloc l'any 2000 i com, dos anys més tard, naixia la Fundació CYD. L'Ana sempre recorda el Paco com l'ànima de la Fundació durant molts

anys. No és una expressió exagerada. El Paco no va limitar-se a participar en la seva creació; va contribuir decisivament a definir què havia de ser la Fundació i, sobretot, com havia de treballar. Hi va dedicar entusiasme, energia i una passió molt difícil de separar de la seva manera de ser. Creia profundament en el sentit i en la missió de la Fundació, i en la possibilitat que aquell espai servís per apropar mons que massa sovint funcionaven per separat. I, sobretot, creia que la Fundació podia fer que passessin coses.

Aquesta era una idea molt seva: no es conformava a fer un bon diagnòstic, o generar reflexió i debat: volia que les idees es traduïssin en projectes, en propostes, en aliances i en canvis concrets. «Què fem amb això? Amb qui hem de parlar? Com ho posem en marxa?» I aquesta convicció, que acompanyava amb una energia contagiosa, amb la sensació permanent que sempre es podia fer un pas més, obrir una porta nova o posar en contacte les persones adequades perquè una idea acabés avançant, s'encomanava: quan ell creia en un projecte, hi posava tanta energia que també te l'acabaves creient i fent-te'l teu. Potser per això la fundació no va ser mai, per a ell, només una institució o una responsabilitat més, sinó un projecte en què veia una capacitat real de transformar idees en iniciatives, de connectar persones i, al final, de contribuir a canviar coses.

Un cop constituïda la Fundació i definida la seva missió, calia començar a donar forma concreta a aquella ambició. I aquí tornava a aparèixer una manera de fer molt pròpia del Paco: abans de proposar canvis, calia entendre bé la realitat sobre la qual es volia actuar. El Paco sempre deia que no tenia sentit parlar de transformar la universitat si no érem capaços d'entendre-la bé. I, per tant, si volíem contribuir a millorar la universitat, primer calia conèixer-la bé. Calien dades, calia comparar, calia preguntar-se per què passaven les coses i calia estar disposat a detectar, no només les fortaleses, sinó també les debilitats. I d'aquí va sorgir una de les primeres grans decisions de la nova Fundació: elaborar l'Informe CYD.

Paco Solé amb Ana Botín i Javier Monzón en una reunió del Patronat de la Fundació CYD que va coincidir amb el seu aniversari.

Fotografia del Patronat de la Fundació CYD amb Paco Solé i Ana Botín, entre altres patrons.

El Paco i l'Informe CYD

La primera edició de l'Informe CYD es va publicar l'any 2004 i, des d'aleshores, s'ha convertit en una de les grans constants de la Fundació CYD i, amb els anys, també en un dels seus principals signes d'identitat. Edició rere edició ha anat construint una mirada continuada sobre l'evolució del sistema universitari espanyol, basada en dades, comparació i anàlisi rigorosa. Per a nosaltres no ha estat mai només una publicació anual: ha estat una manera d'ordenar el coneixement sobre la universitat, de detectar canvis i de no tenir por de posar sobre la taula preguntes, potser incòmodes, però que consideràvem importants.

Amb el temps, l'Informe CYD ha anat guanyant reconeixement i s'ha convertit en un material de consulta i de referència per a moltes persones del món universitari, institucional i empresarial. Cada nova edició és esperada, perquè permet actualitzar el diagnòstic, veure què ha canviat i incorporar noves qüestions al debat sobre la universitat. I crec que una part important del seu valor és precisament aquesta continuïtat: no oferir només una fotografia puntual, sinó anar construint, any rere any, una sèrie que permet entendre l'evolució del sistema amb perspectiva.

Paco Solé Parellada en la presentació de l'Informe CYD de 2011.

En aquesta evolució, l'empremta del Paco ha estat molt important. Va acompanyar l'Informe des del seu origen, però sobretot ens va empènyer constantment a qüestionar-nos i a innovar perquè l'Informe CYD no es quedés quiet, perquè continués evolucionant i guanyant capacitat d'anàlisi. Tenia una preocupació gairebé permanent pels indicadors, per la qualitat de les dades, per la comparabilitat i per la necessitat d'anar més enllà de la descripció per entendre què hi havia darrere dels resultats.

Aquesta exigència explica també que l'Informe CYD hagi mantingut sempre la voluntat d'innovar: incorporant nous indicadors, noves perspectives i noves formes d'interpretar els reptes de la universitat. El Paco ens va deixar una manera de fer molt clara: conservar el rigor, però no conformar-nos mai amb repetir el que ja sabíem; tornar a mirar les dades, fer-nos noves preguntes i buscar sempre una lectura que ajudi a entendre millor el sistema i, sobretot, a fer-lo avançar.

Precisament el rigor era especialment important per al Paco. Volia que les dades fossin sòlides, que les comparacions tinguessin sentit i que les conclusions poguessin sostenir-se. Per a ell, aquest rigor no era només una qüestió metodològica: també era el que permetia que la veu de la Fundació CYD fos escoltada i reconeguda com a autoritzada. Sabia que una institució només pot influir de debò en el debat públic si construeix aquesta credibilitat amb constància, exigència i independència. I crec que aquesta és també una de les empremtes més clares que va deixar en la manera de treballar de la Fundació CYD.

Al mateix temps, el Paco no volia que l'Informe s'acabés convertint en un document per decorar prestatgeries. Havia de ser útil. Havia de servir per consultar, per discutir, per provocar preguntes i, si era possible, per ajudar a prendre decisions i fer avançar les coses.

El Paco explicava que a Espanya, en aquell moment, no existia una anàlisi completa de la universitat que no es limités a descriure-la, sinó que fos capaç de relacionar el seu funcionament amb el desenvolupament econòmic i social, i d'acompanyar el diagnòstic amb propostes concretes de millora. Des del principi hi havia també la voluntat de comparar internacionalment la universitat espanyola i d'incorporar les aportacions d'experts que ajudessin a interpretar els grans canvis del sistema universitari.

Aquesta combinació de dades, comparació i propostes descriu també molt bé la petjada del Paco a la fundació. No li interessaven gaire els diagnòstics que acabaven en ells mateixos. Necessitava arribar sempre a la pregunta següent: «I ara què fem?». Els indicadors tenien sentit si ajudaven a entendre millor la realitat; les comparacions, si permetien aprendre; i els informes, si servien perquè algú pogués prendre una decisió millor.

Aquesta manera de pensar tenia el risc de comportar també una certa incomoditat. Els inicis de la Fundació CYD no van ser senzills, i l'aposta per indicadors, dades i comparacions no sempre va ser ben rebuda, perquè implicava mirar el sistema universitari amb esperit crític i fugir de l'autocomplaença. I precisament aquí hi havia una de les conviccions més fortes del Paco: estimar la universitat no significava evitar la crítica, tot el contrari: significava estimar-la prou per exigir-li que fos millor.

Paco Solé, en una taula rodona de la presentació de l'Informe CYD amb Sònia Martínez, directora de la Fundació i una de les ponents de la jornada.

De l'Informe CYD a una mirada internacional

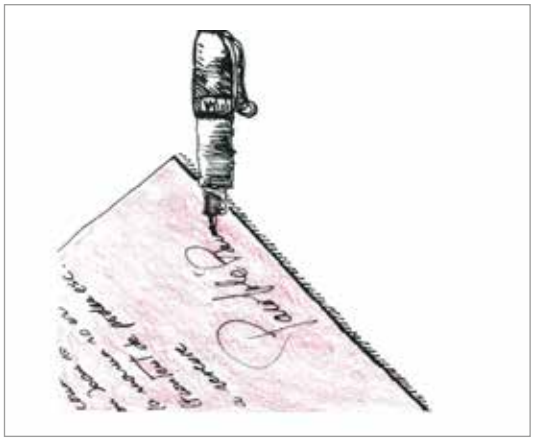
Amb els anys, aquella cultura de la mesura i la comparació va anar guanyant pes. I també va ampliar la projecció internacional de la Fundació CYD.

Un pas especialment important va ser la participació en l'U-Multirank, el projecte de rànquing universitari internacional promogut per la Comissió Europea. La Fundació CYD s'hi va incorporar i va desenvolupar, seguint el mateix enfocament metodològic, el Ranking CYD, que amb els anys ha esdevingut un altre dels nostres signes d'identitat. La combinació del Ranking CYD i de l'U-Multirank permetia que les universitats espanyoles poguessin comparar-se entre elles, però també situar els seus resultats en un marc internacional.

El projecte encaixava especialment bé amb la manera de pensar del Paco, i va ser una evolució natural de la trajectòria que ja havia anat construint la Fundació i, al mateix temps, un complement gairebé perfecte de l'Informe CYD. Si l'Informe CYD permetia oferir una mirada àmplia i rigorosa sobre l'evolució del sistema universitari, el Ranking CYD afegia una dimensió més concreta i comparada, centrada en les universitats i en els seus diferents perfils de rendiment. Junts reforçaven una mateixa manera de treballar: mesurar, comparar, entendre les diferències i posar aquesta informació al servei de la millora contínua.

El Paco també va acompanyar i influir en aquest projecte, aportant-hi criteri, visió, exigència, i ajudant a definir-ne l'enfocament perquè fos realment útil per a les universitats, allunyant-lo de lectures simplificadores o sensacionalistes, més orientades a buscar el titular fàcil o la polèmica que no pas a entendre la complexitat del sistema universitari. Insistia en el fet que un rànquing no havia de ser un podi ni un «medaller» destinat a proclamar quina era la millor universitat. El seu valor estava en la utilitat: permetre a cada universitat saber en què destacava, on tenia marge de millora i amb quines altres institucions tenia sentit comparar-se; i, alhora, oferir a la societat una eina més transparent per tal de conèixer millor les universitats, entendre que no totes són iguals ni destaquen en els mateixos àmbits, i disposar de més informació per prendre millors decisions. Aquesta mateixa idea la continuaria defensant sempre: la qualitat d'un rànquing, deia, depèn de la seva capacitat per ajudar els estudiants, les universitats i els responsables de política universitària a prendre decisions informades.

Aquesta dimensió internacional, tant en l'Informe CYD com en el Ranking CYD, és important per entendre també l'evolució de la Fundació CYD i la voluntat del Paco. Comparar-se amb l'exterior no era per al Paco una qüestió de prestigi. Era un mecanisme d'aprenentatge: mirar què feien altres sistemes universitaris, entendre per què obtenien determinats resultats i preguntar-se què se'n podia aprendre era coherent amb una idea que repetia sovint de formes diferents: no n'hi ha prou amb saber que una cosa no funciona prou bé; cal intentar entendre per què.

Esbossos de Paco Solé
conservats per Sònia Martínez.

Una manera molt particular de treballar

Però explicar la relació del Paco amb la Fundació CYD només a través dels projectes seria explicar-ne només una part.

Treballar amb ell significava veure com era capaç d'ordenar converses complexes i trobar el fil que connectava idees, punts de vista i arguments diferents. Tenia una capacitat extraordinària per representar gràficament un problema, fer un esquema en qualsevol paper que tingués a mà o recuperar l'anècdota, el dibuix o l'acudit precís que permetia desencallar una discussió. I podia defensar les seves idees amb molta fermesa sense perdre mai l'elegància en el debat.

Mereixen un punt i a part els seus esbossos i dibuixos, amb els quals sovint culminava qualsevol reunió, conferència o trobada. Podien aparèixer en una de les cartolines que sempre duia a la butxaca de l'americana o, senzillament, en qualsevol paper que tingués a mà: una caricatura, un paisatge, un bodegó, un dibuix més realista... Al final, acostumava a regalar-los, i estic segura que tothom qui en va rebre algun el guarda amb una estima especial.

Veure'l dibuixar en una reunió podia fer l'efecte que estava distret o que no seguia del tot la conversa, però era just al contrari. El dibuix formava part de la seva manera de concentrar-se, d'interpretar el que escoltava i d'ordenar les idees. Era gairebé una extensió de la seva manera de pensar: mentre la mà dibuixava, ell continuava escoltant, analitzant i connectant conceptes.

El Paco combinava la curiositat intel·lectual amb una enorme curiositat per les persones. Amb el Paco, una conversa de feina rarament era només una conversa de feina. Sempre acabava arribant alguna de les seves preguntes: «Ets feliç?», «Estàs bé?», «Estàs contenta?», «Et preocupa alguna cosa?». I no eren preguntes retòriques, n'esperava la resposta. Tenia una manera molt natural de fer-te sentir que allò que t'estava passant era important.

Quan començàvem un projecte nou, sempre deia «em fa molta il·lusió». I era veritat. Tenia la capacitat i la passió per entusiasmar-se amb una idea nova i, encara més important, per transmetre aquell entusiasme als altres. Potser per això, després de gairebé vint-i-cinc anys, la Fundació CYD, i les persones que en formem part, conservem encara una cultura d'innovació permanent: la sensació que sempre hi ha una nova pregunta que val la pena explorar i alguna cosa que es pot fer millor.

I després hi havia el Restaurant 7 Portes. Quan coneixíem algú, la proposta del Paco era gairebé automàtica: l'havíem de portar a dinar al 7 Portes. El restaurant era casa seva, i convidar-hi algú era una manera d'obrir-li les portes de casa, era la seva manera de tenir cura de les persones i de demostrar-los que li importaven. Després volia saber si havia menjat bé, si havia estat a gust i, és clar, també em preguntava si havia fet fotografies dels plats (sempre amatent al negoci). L'acadèmic i l'empresari convivien sempre en ell, dues facetes que no funcionaven per separat, sinó que es complementaven de manera natural. I el 7 Portes n'era una bona mostra: hi combinava la cura pels detalls, l'atenció a les persones i aquella manera tan seva de fer que tothom se sentís especialment ben acollit.

«Com tenim la botiga?»

Els darrers mesos van ser diferents. El Paco tenia menys forces, però mantenia l'empenta i la il·lusió. Em deia que la Fundació CYD el motivava, que s'hi divertia i que trobava a faltar poder treballar més. Manteníem llargues converses, i em preguntava: «Com tenim la botiga?». Jo li explicava els projectes en els quals estàvem treballant, el que estàvem preparant, què funcionava i què ens preocupava.

Entre totes les coses de la fundació, hi havia una preocupació que apareixia recurrentment: l'Informe CYD. Era probablement la seva gran creació dins de la fundació i en sentia una responsabilitat especial. Fins al final em recordava que havíem de vigilar els indicadors, que no els deixéssim estar. No crec que fos només una preocupació tècnica. En realitat, els indicadors representaven molt bé la seva manera de veure les coses: observar, mesurar, comparar, entendre i, només aleshores, proposar. Perquè el Paco creia fermament que era precisament aquest coneixement rigorós de la realitat el que ens donava l'autoritat per formular diagnòstics, defensar posicions i plantejar canvis amb credibilitat.

El Paco va arribar a veure la vintena edició de l'Informe CYD. Va poder mirar enrere i constatar que aquella idea que havia nascut quan pràcticament a Espanya no existien instruments d'aquesta mena s'havia convertit en una sèrie de dues dècades que permetia observar l'evolució del sistema universitari. I, fidel a ell mateix, quan se li preguntava pel futur no es dedicava gaire a celebrar el que ja s'havia fet: parlava de millorar els indicadors, d'explicar millor els resultats i de continuar evolucionant.

Això també era molt Paco.

Un llegat que va més enllà dels projectes

Amb el Paco vam compartir més de vint-i-cinc anys de converses, projectes, viatges i aprenentatges. Em podria quedar amb moltes coses: la seva capacitat per ordenar idees, la curiositat inesgotable, el sentit de l'humor, l'elegància amb què discutia, la seva lleialtat o aquesta manera tan seva de cuidar les persones.

Vaig aprendre moltes coses del Paco i encara en continuava aprenent. Era un privilegi veure'l ordenar converses, lligar i trobar el fil argumental que ho connectava tot, representar gràficament les idees per ajudar a entendre els arguments, la seva habilitat i intel·ligència per reconduir els diàlegs i sempre, sempre, tenir una bona paraula per a tothom, ser elegant en la discussió i el debat.

I em quedo també amb records que no formen part de cap currículum: els seus dibuixos, el romesco, els concerts de piano a través del telèfon, una fulla vermella del Canadà, els acudits, aquell vol a Sevilla que gairebé vam perdre i que després vam recordar tantes vegades rient, o una visita inesperada a un taller de restauració de pianos.

Però quan penso específicament en el que el Paco va deixar a la Fundació CYD, crec que el seu llegat més important no és cap projecte concret, ni tan sols l'Informe CYD o el Ranking CYD. És una manera d'aproximar-se a la universitat i al coneixement: amb afecte, però sense complaença; amb rigor, però sense perdre la curiositat; mirant sempre cap a fora; connectant persones, àmbits i perspectives diferents, teixint complicitats i generant espais de trobada i de diàleg; i preguntant-se, una vegada i una altra, com podíem aconseguir que tot allò fos útil, que servís per fer avançar la societat.

La Fundació CYD, que va ajudar a crear el 2002, continua construint-se sobre aquestes idees. Potser aquesta és la millor manera d'entendre la dimensió del seu llegat: moltes de les preguntes que ens fem avui són preguntes que el Paco ens va ensenyar a fer. I aquesta empremta no ha quedat únicament en els projectes o en la manera d'entendre la fundació, sinó també en les persones que han format i formem part de la Fundació CYD. En la manera d'afrontar els problemes, de buscar sempre una mica més de rigor, de no donar per bona la primera resposta, de connectar idees i persones i, sobretot, de creure que una bona idea pot acabar transformant-se en alguna cosa real si hi poses criteri, energia i voluntat.

En aquest sentit, el Paco continua molt present en la cultura de la fundació i en la manera com molts de nosaltres entenem avui la nostra feina.

I potser per això, quan alguna vegada dubto davant d'un nou projecte, encara em sembla sentir aquella frase seva: «Em fa molta il·lusió».

Així que, Paco, no t'amoïnis. La botiga continua.

L'enginyer que cuinava somriures

Toni Massanés
Director general de la Fundació Alícia

És clar que el coneixia, el Paco! Com no podia conèixer-lo dedicant-me al que em dedico? Ara que hi penso, però, segurament això ho podríeu dir qualsevol de vosaltres, sigueu enginyers, economistes, investigadors, responsables de la universitat, gent d'empresa, pensadors, amics de les arts, filantrops, gurmets o ciutadans de qualsevol altra filiació. Perquè ja em direu en quin d'aquests àmbits el Paco no havia tingut presència o influència, sinó ascendència.

Ens coneixíem de feia temps, sí, però la nostra amistat va començar de debò el 2011. Aquell any em va demanar que fes la justificació gastronòmica de la Medalla d'Or al Mèrit Cívic de la ciutat de Barcelona concedida al Restaurant 7 Portes *«amb motiu del 175è aniversari de la seva fundació, en reconeixement de la seva popularitat construïda a través d'una trajectòria vinculada a la història de la ciutat, que expressa la creativitat en la transmissió dels valors de progrés, ambició, rigor i esforç que han convertit l'establiment en emblema de Barcelona».*

Per complementar les glosses que des de les visions social i ciutadana feren els insignes companys Màrius Carol i Lluís Permanyer, jo havia d'explicar per què un restaurant podia merèixer un reconeixement reservat habitualment a institucions d'una altra naturalesa. Recordo que ell només em va donar una indicació: que parlés del que considerés oportú, però que intentés respondre a una pregunta molt concreta. Per què el 7 Portes mereixia aital medalla? Aquella conversa ja retratava perfectament el Paco. Més que buscar elogis, buscava arguments.

En el seu discurs d'agraïment, el Paco recordaria que ell va néixer al restaurant i en una família restauradora: *«som tossuts, persistents, dedicats, detallistes, preocupats, gens gasius amb el menjar i amb les reverències i els somriures. El nostre compte d'explotació ve mediatitzat per la voluntat de veure l'alegria a les taules. Tenim una filosofia i una estratègia, estem compromesos amb una tradició familiar: fer contents els clients; patir quan una cosa surt malament —i intentar compensar-ho— i rectificar. Ho som fins a l'obsessió. No sé si ens en sortim, però és el que tractem de fer.»*

En aquestes breus paraules, a més del fondista tremendament humanista, no hi reconeixeu també l'economista i l'enginyer? De fet, m'aventuro a proposar una hipòtesi: que la seva característica congènita de restaurador l'hauria predisposat a l'hora d'escollir dedicació acadèmica.

No només pel repte que suposa organitzar una empresa com un restaurant on, a diferència de la majoria de les estructures de producció que es poden permetre fabricar en sèrie una cosa darrere l'altra, tothom vol rebre el producte al mateix temps; perquè encara que el 7 Portes no tanqui, fixeu-vos que a tots ens sol venir la gana a l'hora de dinar o sopar... I a la carta!

Efectivament, el *just in time* ja l'havien inventat els restaurants quan els propietaris pioners van decidir que, a diferència dels banquets aristocràtics de l'Antic Règim, en una economia liberalitzada només serien competitius si s'organitzaven per poder enllestir i treure al menjador tan sols aquells plats que els encarreguessin al moment els clients.

Però és que encara podem anar més enrere. De fet, fins al començament. La primera evidència d'ús de la tecnologia —i el moment fundacional de la humanitat— és quan els arqueòlegs troben que algú —segurament alguna— decideix cuinar.

Em faig un fart d'explicar-ho: la cuina és l'estratègia alimentària humana. Una estratègia alimentària que a partir d'aquell moment ens identifica com a espècie i, per cert, de la qual depenem. Ho diuen els fisiòlegs, no som animals omnívors, sinó cuinívors. No podem alimentar-nos d'arròs, no el podem metabolitzar si abans no el convertim en una paella, sigui Parellada o Manolete.

Cuinar és, doncs, transformar les coses voluntàriament aplicant coneixement per fabricar (bons) aliments. Representa el moment en què algú decideix que pot transformar l'entorn per fer-lo més convenient; que pot aplicar idees per millorar el món. Que pot inventar un futur més amable.

O, si ho voleu en el vostre argot, la cuina és exactament aplicar processos a ingredients (materials, si us agrada més!) per obtenir productes predissenyats (la recepta!) per obtenir un resultat adaptat a les necessitats i gustos. En aquest sentit, el cuiner i l'enginyer comparteixen una mateixa lògica: comprendre els elements disponibles, entendre les transformacions possibles i dissenyar processos capaços de generar valor.

Potser per això el Paco Solé Parellada sempre em va semblar una de les persones que millor entenia la gastronomia. Encara més perquè dominava com pocs l'art de la pluridisciplinarietat, la interdisciplinarietat o, directament, la transdisciplinarietat; i la gastronomia és especialment resistent als compartiments.

Qui vulgui entendre de debò un plat ha de saber alguna cosa d'història, d'antropologia, de química, de tecnologia, de nutrició, d'economia, de literatura, d'estètica, de psicologia i, naturalment, de cuina. El Paco ho sabia. Per això es movia amb la mateixa naturalitat entre l'empresa i la universitat, entre els números i els fogons, entre la innovació i la tradició. No contemplava cap contradicció entre preservar un patrimoni i transformar-lo. Entenia que tota tradició viva és el resultat d'una innovació reeixida que ha estat acceptada per una comunitat.

En el seu discurs d'agraïment a l'acte solemne al Saló de Cent, amb la presència del ple del consistori i una representació impressionant de la societat civil, econòmica i científica, el Paco també explicava: *«Estem convençuts que aquest país té una cuina variada, extensa i complexa i que ens dona, a tots nosaltres, esquemes de referència gastronòmica importantíssims per jutjar un menjar, per saber si està ben fet o mal fet. Quan tenim 15 anys ja som uns connaisseurs, ho som de les croquetes, dels canelons, dels arrossos i d'almenys un centenar més de plats que hem provat amb els nostres pares. De fet, les innovacions no es fan des del no-res, per innovar hi ha d'haver una demanda potencial i hi ha d'haver esquemes de referència. Per tant, creiem que perdre aquest ecosistema perjudicaria la nostra cuina, el nostre coneixement, la nostra capacitat d'innovar. No és casual que les estrelles de les guies es concentrin on hi ha receptari interioritzat.»*

I sense haver-ho comentat abans entre nosaltres, jo acabava de llegir: *«Sí, la cuina d'un país és el paisatge i el paisanatge a la cassola. El fruit saborós d'una*

gent amb ganes de treballar i de fer festa, amb bona memòria i prou imaginació per barrejar en la mateixa cassola, des de fa molt temps i sense problemes, carn amb peix, aus amb fruita, cargols amb marisc, faves amb anís, allioli amb codony, llagosta amb xocolata... A algú encara li estranya que Adrià nasqués aquí?»

Això és perquè amb el Paco, expert pioner en la gestió de la innovació que va venir diverses vegades a Món Sant Benet, a la Fundació Alícia, a la seu del primer laboratori del món de recerca gastronòmica amb rigor científic i compromís social on tinc la sort de treballar, per parlar d'innovació i tradició a la cuina catalana en la jornada que acollíem de l'escola d'estiu sobre Gestió de la Creativitat de la UB i la Universitat de Montreal, compartíem aquest convenciment que la tradició i la innovació es necessiten.

Per això un dia em va demanar que baixés a dinar amb ell i, mentre compartíem un rap a la barquera en el menjador més íntim del seu restaurant, em va confessar que havia decidit fer alguna cosa important pel país i la gastronomia catalana, i em va demanar si el volia ajudar. D'aquesta manera va començar el projecte de la Col·lecció 7 Portes de Receptaris Històrics de la Cuina Catalana amb l'Editorial Barcino, una de les iniciatives més importants mai impulsades per estudiar el nostre patrimoni culinari. Jo no conec cap altra iniciativa al món d'investigació, recuperació sistemàtica, edició crítica, rigorosa, contextualitzada, analitzada i interpretada dels receptaris més representatius d'una tradició gastronòmica com aquesta. La història i evolució de més de set segles de cuina catalana, un ingent treball a partir de manuscrits o edicions de difícil abast duta a terme sota la batuta del Paco Solé i del no menys enyorat amic Antoni Riera —que també ens va deixar fa poc—, autèntic referent internacional de la història de l'alimentació, i que inclou noms tan destacats com Joan Santanach, Isabel Juncosa, Maria Àngels Pérez Samper, José María Cela i fins a prop de 50 experts i investigadors dels diferents àmbits. M'anunciava fa poc l'estimada Susana Sánchez que ja sortia el llibre que fa la dotzena i també les primeres quatre traduccions en anglès i castellà en format de llibre electrònic. Gran part de la feina està feta; cal, però, completar-la en memòria del Paco, del Toni Riera i, sobretot, per ajudar-nos a entendre qui som i d'on venim.

I és que en les reunions del comitè científic de la Col·lecció al 7 Portes, en les presentacions de cada llibre i en moltes altres ocasions que trobàvem per menjar plegats i fer-la petar, vam compartir hores de discussions sobre productes, processos, receptes i evolucions històriques. La pregunta de fons era sempre la mateixa: com hem arribat fins aquí? D'on surt la nostra manera de cuinar? Quines continuïtats expliquen la cuina actual? Quines innovacions la van transformar?

Això ens va portar a compartir una il·lusió que avui sembla encara més possible. Estàvem convençuts que una modelització podia anar bé per interpretar la dinàmica històrica i geogràfica de la gastronomia. El Paco ens va dur al Barcelona Supercomputing Center per si ens podien ajudar a reconstruir i visualitzar l'evolució de la cuina catalana (i, per extensió, l'alimentació de tot el món). Somiàvem un gran mapa temporal de productes i processos que permetés representar com canvien els sofregits, com evolucionen els arrossos, quan es generalitzen determinats ingredients o quines tècniques desapareixen. Una mena de cartografia dinàmica de la memòria i el gust culinari. La recent expansió de les eines d'intel·ligència artificial encara ho fa més plausible. No per substituir el criteri humà, sinó per ampliar-lo.

Paco Solé amb Susana Sánchez i els fills, Jordi i Elisabet, a la Gala Nacional de l'Enoturisme i la Gastronomia, en la qual li van atorgar el Premi Nacional de Gastronomia Tradició 2024.

També vam coincidir amb el Paco en la taula directiva de l'Acadèmia Catalana de Gastronomia i Nutrició. Ens sabíem còmplices. Ell tenia aquella autoritat particular que no provenia de l'ostentació sinó de la curiositat. Era dels que escoltaven abans de parlar. Dels que preguntaven abans d'afirmar. Dels que gaudien sincerament descobrint una idea millor que la seva. I dels que no desaprofitaven mai l'ocasió de fer somriure els altres.

Per això seria injust recordar-lo només pel moltíssim que va fer. Encara és més important el que va provocar. Les persones que va inspirar. Els projectes que va posar en marxa. Les institucions que va ajudar a créixer. Les complicitats que va teixir. El bé que va escampar amb una generositat que semblava exercir sense adonar-se'n. La intel·ligència i la bondat, dues qualitats que rarament coincideixen en la mateixa proporció, convivien en ell amb una naturalitat extraordinària.

Digueu-me bleda, però mentre escrivia això se m'ha acudit una idea que li escau. A la pel·lícula *It's a Wonderful Life*, el protagonista descobreix com seria el món si ell no hagués existit mai. Algun dia el BSC, amb la seva potència de càlcul i les noves eines d'intel·ligència artificial, aneu a saber si ajudat per la quàntica, podrà construir un bessó digital del món. Proposo, llavors, que, per fer la prova de concepte, dissenyi un món sense el Paco Solé Parellada. Seria, segur, un món menys format, menys innovador, menys emprenedor, amb menys coneixement compartit, amb menys generositat intel·lectual, amb menys ponts entre disciplines, amb menys confiança en el valor cultural de la gastronomia, amb menys somriures, amb menys bondat.

L'experiment serviria per confirmar una evidència. Que vam tenir la fortuna immensa de coincidir amb ell i que, d'alguna manera, continua viu en tots nosaltres. En el que ens va ensenyar, en les idees que ens va transmetre, en els projectes que va impulsar, en els vincles que va crear i en la convicció, que compartíem, que entendre la cuina és també una manera d'entendre el món. Per sort, aquest món va tenir el Paco Solé Parellada. I és infinitament millor gràcies a això.

Francesc Solé Parellada: el catedràtic que va dignificar el còmic a la universitat

Jordi Ojeda
Professor permanent del TecnoCampus, centre adscrit a la Universitat Pompeu Fabra

Vinyetes com a eines pedagògiques: l'origen del projecte «Còmic, Ciència i Tecnologia»

Des d'aquell trist 19 de juny de 2025, el panorama universitari i cultural del nostre país ha quedat privat d'una de les seves figures més singulars, lúcides i generoses. La pèrdua del professor Francesc Solé Parellada —el Paco, com l'anomenàvem afectuosament quan el rigor acadèmic va donar pas a una profunda i duradora amistat— deixa un buit immens. Tanmateix, el seu llegat no es mesura només en la bibliografia acadèmica o en les institucions que va impulsar, sinó en la capacitat inesgotable que tenia per humanitzar la ciència, connectar la tecnologia amb la societat i trobar la bellesa del coneixement en els racons més inesperats.

Del rigor de l'aula a la complicitat intel·lectual

El vaig conèixer inicialment des de la distància respectuosa que imposa la tarima universitària. Ell era catedràtic d'Economia i Administració d'Empreses a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC); jo, un jove estudiant d'enginyeria industrial, en l'especialitat d'organització industrial a l'ETSEIB. Des del primer dia, les seves lliçons destacaven per no encaixar en el motlle tradicional: el professor Solé Parellada no entenia la universitat com una torre d'ivori aïllada del món, sinó com un organisme viu que havia de bategar al mateix ritme que la societat, la cultura i el teixit empresarial.

Aquesta visió transformadora es va traduir en projectes de gran abast, com la creació del Programa Innova de la UPC o el seu paper clau en la Fundació CYD, des d'on va analitzar el sistema universitari espanyol amb rigor de cirurgià. Però, paral·lelament a la seva faceta de gestor i acadèmic de prestigi —així com de gastrònom i amfitrió inigualable al capdavant de l'emblemàtic restaurant 7 Portes—, el Paco bategava amb la curiositat d'un nen davant la cultura popular.

La llavor del Projecte CCT el maig de 1996

Un cop acabats els estudis, vaig mantenir el contacte formal des de la meva responsabilitat a l'Institut Català de Tecnologia (ICT) i, justament en aquest indret, la nostra relació va fer un gir decisiu a finals de maig de 1996. L'ICT, en el marc d'unes activitats per apropar la tecnologia a la ciutadania des de la seva nova seu a les Glòries, va programar la conferència *«La ciència en els còmics»*. La xerrada, promoguda per Maria Clara Torrents, tenia com a ponent el Dr. Solé Parellada, conegut en el seu entorn més íntim per ser posseïdor d'una de les col·leccions d'historietes clàssiques més importants de l'Estat.

Per atzar del destí, vaig ser una de les dues úniques persones que es van presentar a

la sala de conferències. L'acte es va cancel·lar per manca d'assistència, però en lloc d'establir una fredor burocràtica amb els presents, el professor Solé —reconeixent en mi l'antic alumne inquiet i deixeble— em va convidar a casa seva l'endemà per explicar-me en privat tot allò que tenia pensat exposar a la xerrada. Cap dels dos no sabia fins a aquella activitat que compartíem la mateixa afició des de petits: la lectura d'historietes.

Aquella tarda de maig, a casa seva, el Paco em va obrir les portes del seu fons bibliogràfic, una col·lecció meravellosa que cobria la història del còmic nacional des de principis de segle fins a la dècada dels setanta i més enllà. Sumant-hi la meva pròpia col·lecció dels anys vuitanta i noranta, teníem a les mans pràcticament el testimoni gràfic de tot el segle XX.

La xerrada a l'ICT l'havia preparat específicament per a dedicar-la íntegrament a la percepció de la ciència i la tecnologia a les historietes de les col·leccions de ciència-ficció espanyoles dels anys cinquanta, que tant li havien marcat la infantesa. Fascinats per la manera com els autors de la considerada època daurada del còmic nacional imaginaven el futur tecnològic, li vaig proposar emprendre un treball conjunt que va acceptar immediatament. L'objectiu inicial va ser escriure un llibre entre tots dos analitzant aquelles visions enginyoses del futur. I hi vaig posar fil a l'agulla el juliol i l'agost d'aquell mateix any, això sí, sempre a casa seva, per la por que tenia de deixar la seva estimada col·lecció a qualsevol. Al cap de poques setmanes d'anar diàriament a casa seva i després de moltes converses de tota mena, em va proposar quelcom inoblidable: «Emporta't la resta de còmics a casa i ja me'ls tornaràs»... el llindar de confiança l'havíem superat després de tants dies conversant de *tebeos*.

De l'exposició itinerant a la consolidació institucional

Finalment, vam analitzar més de 2.000 exemplars diferents, més de 25.000 pàgines en total, i vam fer una selecció de 500 imatges agrupades en diversos àmbits temàtics. Malauradament, no vam trobar finançament per aconseguir la publicació del llibre, però sí per organitzar una exposició en sumar la complicitat de tres institucions alhora: la Universitat Politècnica de Catalunya, l'Institut Català de Tecnologia i l'Associació i Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya en van ser els productors, amb l'única condició d'instal·lar el resultat a les seves seus respectives, un autèntic somni per a nosaltres. Així va néixer l'exposició *«Ciència-Ficció o Tecnologies del Futur. La tecnologia en els còmics dels anys cinquanta»*, inaugurada el 25 de març del 1998 a la Sala d'Exposicions del Campus Nord de la UPC pel rector Jaume Pagès i Fita, i gràcies a la coordinació de Maria Clara Torrents a l'ICT i de l'enyorada Teresa Trilla a la UPC, que era la responsable de la sala. Pràcticament havien transcorregut dos anys des que vam començar a treballar en la idea, prova que va costar molts mesos preparar el projecte, aconseguir convèncer les tres institucions, dissenyar els continguts i fer la producció de tot el material final.

L'exposició va coincidir en el temps amb l'imminent canvi de mil·lenni, i oferia un contrast fascinant entre la tecnologia real del segle XX i la visió ingènua i retrofuturista dels dibuixants dels anys cinquanta. L'èxit va ser immediat, amb un fort impacte als mitjans de comunicació i en el sector de la historieta, ja que a més de les tres instal·lacions ja previstes, es va poder exposar al Saló Internacional del Còmic de Barcelona, inaugurada per l'alcalde Joan Clos, i a la Fira de Barcelona, inaugurada pel ministre d'Indústria, Josep Piqué. Reconeixent la feina realitzada, el nostre admirat amic el Dr. Mi-

quel Barceló García (1948-2021), referent de la ciència-ficció a la UPC i en l'àmbit nacional i internacional, ens va fer una proposta el juliol del 1998 que no esperàvem: fer una conferència de dues hores sobre el tema de l'exposició en un curs d'estiu que ell dirigia, per a un auditori de més de cent persones a Tarragona. I vam acceptar el repte, una xerrada que repetiríem amb diferents versions i material desenes de vegades arreu de la península... i també a Andorra.

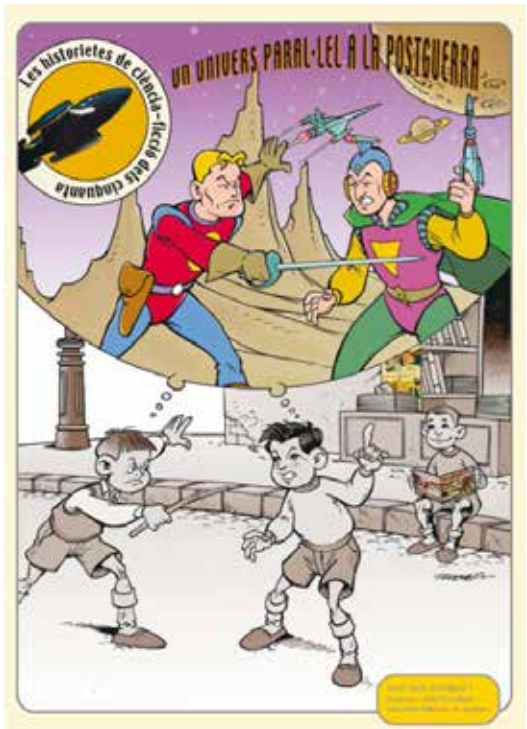
Inauguració de l'exposició al Campus Nord de la UPC, el 25 de març de 1998.

Andorra i la dimensió humanista del projecte

En aquest recorregut compartit, la Societat Andorrana de Ciències (SAC) va ocupar un lloc preferent. Des de la nostra participació l'any 2000 al festival *La Massana Còmic*, els viatges en cotxe cap al Principat es van convertir en seminaris particulars de pensament itinerants. Fent carretera, debatíem sobre economia, universitat, música, cinema i, sobretot, sobre vinyetes. Una sèrie d'esdeveniments a l'atzar va impulsar la producció de la versió castellana de la mateixa exposició, la qual cosa li va donar una segona vida. De nou, l'exposició va fer un llarg recorregut per diverses ciutats, amb instal·lacions emblemàtiques com el Planetario de Pamplona, la Casa de las Ciencias de Logroño o la Facultat de Belles Arts de la Universitat Politècnica de València, institució que, finalment, deu anys després, el 2007, ens va editar el llibre somiat amb què es va iniciar tot plegat, disponible en català, castellà i anglès.

Els anys 1999 i 2000 el vaig tornar a tenir com a professor en el programa de doctorat. Va ser ell qui em va fer treure del cap fer la tesi doctoral sobre la ciència percebuda en les historietes, al·legant que seria la fi de la meva carrera acadèmica: ningú a la universitat no entendria que dediqués la meva recerca a aquest tema, malgrat ser un nínxol de coneixement molt interessant de treballar, totalment inexplorat. I probablement tenia raó, i com a mostra, un botó... o dos: la Sociedad Académica de Estudios del Cómic en España, de la qual formo part de la Junta directiva, es va crear el juliol... del 2025. La SAEC té com a objectiu reunir tot el professorat i persones estudioses del còmic i la narrativa gràfica que tinguin el propòsit de promoure i intensificar la investigació i l'ensenyament en aquests camps.

Portada i contraportada
del suplement «Un univers paral·lel a la postguerra»
del *Diari d'Andorra* del 29 d'abril de 2007.

D'altra banda, la Sectorial del Cómic, creada a finals del 2020 com a resposta a la situació de crisi a causa de la pandèmia, va impulsar la producció del Libro Blanco del Cómic en España, publicat el gener del 2024, amb el suport del Ministerio de Cultura a través de la Dirección General del Libro, del Cómic y de la Lectura. A la presentació, podem llegir en paraules del ministre Ernest Urtasun que es tractava d'un llibre pioner a Espanya, passant per alt l'estudi que el professor Solé Parellada havia publicat el 1990 amb un contundent títol: *Introducción al análisis sectorial: Aplicación al sector del cómic*. Fins i tot en això va ser pioner.

CCT: Posada en marxa d'un projecte d'innovació pedagògica emprant els còmics

L'any 2003, la inauguració de la nostra exposició al Museo Barjola de Gijón, amb la presència de Herminio Sastre, viceconseller de Ciència i Tecnologia del Gobierno del Principado de Asturias, va suposar un punt d'inflexió clau per a nosaltres. Els responsables de l'Autoritat Portuària de Santander, presents a l'acte, ens van fer una proposta difícil de rebutjar: fer un projecte de divulgació explicant la contribució dels ports al desenvolupament econòmic i social dels territoris al llarg de la història, emprant les vinyetes com a suport pedagògic. El resultat de la relació va ser extraordinàriament prolífic en el següent lustre, amb dos llibres, diversos articles i dues exposicions que van tenir un recorregut d'abast nacional i internacional, amb les seves conferències associades. En certa manera, va ser una empenta definitiva a la feina de dignificació dels còmics que havíem iniciat una dècada abans i un cop de puny directe al *papanatisme* habitual d'alguns dirigents en general, i del món acadèmic en particular.

Va ser llavors quan vam pensar a donar forma a tot el que estàvem fent, donant un nom al projecte de divulgació. D'aquesta manera va sorgir el **Projecte Còmic, Ciència i Tecnologia (CCT)**, adscrit des de llavors a la Càtedra UNESCO de Tècnica i Cultura de la UPC, que ens va acollir i ajudar des d'aquell instant i fins a l'actualitat. Els objectius del projecte CCT han mantingut sempre una fidelitat absoluta als principis de la UNESCO, Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, que són els de mantenir la pau i la seguretat entre tots els països a través de l'educació, la ciència i la cultura. En el nostre cas, fer servir els còmics com a eina pedagògica per despertar vocacions científiques i tecnològiques entre el jovent i, a la vegada, fomentar el debat de la ciència i la tecnologia a la societat en general, promovent en tot moment la divulgació en obert i gratuïta, contribuint a la preservació del patrimoni cultural immaterial.

Pràcticament totes les activitats dutes a terme han complert aquesta premissa i s'han fet més de mil publicacions en obert des de l'inici del projecte, emprant repositoris d'accés lliure quan ha estat possible, afavorint alhora la conservació del patrimoni immaterial i cultural de la humanitat. En aquest sentit, també ha estat fonamental el treball en xarxa i de manera col·laborativa amb diversos agents públics i privats de diferents àmbits per tal de consolidar, difondre i potenciar el projecte de divulgació, tant en l'àmbit nacional com internacional.

Inauguració de l'exposició al Museo Barjola de Gijón, el 10 de novembre de 2003.

La visió d'un somni convertit en la nostra missió

La feina del dia a dia, els nous projectes de divulgació i encàrrecs que cada cop ens feien més sovint van xocar amb la meva situació personal (dos fills), acadèmica (una tesi doctoral) i laboral (època convulsa per a la feina honesta). Tot plegat va frenar el somni que ens vam proposar per donar coherència a tot el que estàvem fent, i era un objectiu força ambiciós: crear un centre d'interpretació de la historieta en general i del còmic català en particular, a partir de les nostres col·leccions particulars, que facilités no només la nostra recerca, sinó la d'altres investigadors en un àmbit on hi ha moltes oportunitats i, a la vegada, moltes barreres per accedir al material. Curiosament, pel camí ens vam trobar molta gent que es va dedicar a posar pals a les rodes a tot el que fèiem. Recordo que rèiem pensant en les persones que ens trobàvem, corruptes, ineptes o incultes simplement, sobre si eren lectors de còmics o no... i normalment no ho eren.

El maig de 2010 vaig guanyar el Premi Popular a la Divulgació de la Historieta en el 28è Saló Internacional del Còmic de Barcelona, un reconeixement explícit del sector a la feina que estàvem fent des de feia més d'una dècada. El premi s'havia atorgat a la meva persona, però tots dos sabíem que era per als dos. Aquell mateix dia la Generalitat de Catalunya va anunciar la creació del Museu del Còmic i la Il·lustració de Catalunya, que s'havia d'instal·lar en una antiga fàbrica modernista del 1899 situada al passeig marítim de Badalona. El Paco em va encarregar aprofitar l'empenta del premi per postular-nos en el que calgués en aquest projecte, que per fi posava llum a la miopia institucional que durant dècades havien tingut els polítics del país, en contraposició a tot el que feia anys que passava a França o Bèlgica.

Com acostuma a passar, l'anunci va ser un miratge. Avui, el 2026, el projecte continua sense fer-se i l'edifici té altres usos actualment. Tot un error històric que hauria convertit Barcelona en un pol d'atracció de talent i de turisme cultural, aprofitant el patrimoni dels nostres artistes i de les empreses editores, majoritàriament catalanes des de principis del segle XX. El nostre somni continuava amb la mateixa energia, però cada cop amb més impediments.

Visita al 35è Festival Internacional de la Bande Dessinée d'Angoulême (France), el 26 de gener de 2008.

Lliçó inaugural de l'any acadèmic
a l'Escola Superior d'Enginyeries Industrial,
Aeroespacial i Audiovisual de Terrassa
de la UPC, el 28 de novembre de 2007.

Un llegat que perdura

El professor Francesc Solé Parellada ens va ensenyar que el rigor no està enfrontat amb l'entreteniment, ni la gravetat acadèmica amb el plaer de llegir una bona historieta. Vam ser pioners a dignificar el còmic com a vehicle de comunicació científica quan molt pocs hi creien, i ho vam fer des de la complicitat i el gaudi intel·lectual. La nostra darrera xerrada conjunta va ser el 24 de juliol de 2017, amb el suggerent títol d'*Els còmics i la mar*, que corresponia a la sessió de cloenda de la XIV edició de la Universitat d'Estiu de Mar i Ultramar, presidida per Damià del Clot, alcalde de Vilassar de Mar, i realitzada a la Biblioteca Municipal Ernest Lluch.

Avui, quan entro a l'aula per impartir la nostra assignatura, quan repasso una col·lecció de còmics o quan planifico una nova activitat del Projecte CCT, el Paco continua present. No pas com una ombra d'enyorança, sinó com un far d'exigència, generositat i humanisme. Es va tancar el llibre de la seva vida, però els qui vam tenir la fortuna de ser els seus alumnes, companys i amics tenim el deure i l'honor de continuar escrivint-ne els capítols següents. I encara en queda un dels dos per acabar d'aconseguir el somni que vam començar junts.

Inauguració de l'exposició al Palacete del Embarcadero de Santander, 20 de desembre de 2008.

CONFERÈNCIES DESTACADES I RECULL DE PUBLICACIONS

Conferències en societats científiques

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2000-04-29). *Anticipació tecnològica en el còmic espanyol dels anys cinquanta*. Societat Andorrana de Ciències, Andorra.

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2008-04-26). *Els valors del mar en vinyetes*. Societat Andorrana de Ciències, Andorra.

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2009-01-27). *Tecnologia albirada a les col·leccions de ciència-ficció de la postguerra*. Societat Catalana de Tecnologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

Lliçons inaugurals de l'any acadèmic

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2007-09-27). *Els valors del mar en vinyetes*. Facultat de Nàutica de Barcelona (Universitat Politècnica de Catalunya). Barcelona.

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2007-11-28). *Una aproximació popular i gràfica a les tecnologies del segle XXI*. Escola Tècnica Superior d'Enginyeries Industrial i Aeronàutica de Terrassa (Universitat Politècnica de Catalunya). Terrassa (Barcelona).

Taula rodona «Premsa i ninotaires» al restaurant 7 Portes, a les Jornades Comiqueres, del 14 de setembre de 2014.

Llibres

Solé Parellada, Francesc; Mas Sabaté, Jordi; Grandes Carci, Alberto. (1990). *Introducción al análisis sectorial: Aplicación al sector del cómic*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació (ICE), de la Universitat Politècnica de Catalunya. ISBN: 84-600-7412-9. Més informació a https://www.tebeosfera.com/numeros/introduccion_al_analisis_sectorial_aplicacion_al_sector_del_comic_1990_ice.html

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2007). *Tecnologia i còmic: anticipació tecnològica a les historietes dels anys cinquanta*. València: Universitat Politècnica de València. ISBN: 978-84-8363-119-5. Més informació a https://www.tebeosfera.com/numeros/tecnologia_i_comic_2007_upv.html

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2008). *Faros de papel, la luz de los cómics*. Santander: Autoridad Portuaria de Santander. ISBN: 978-84-935222-6-1. Més informació a https://www.tebeosfera.com/numeros/faros_de_papel_2007_a.p._de_santander.html

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2009). *Cómics a puerto: un universo marítimo en viñetas*. Santander: Autoridad Portuaria de Santander. ISBN: 978-84-936590-7-3. Més informació a https://www.tebeosfera.com/numeros/comics_a_puerto_2008_a.p._de_santander.html

Capítols de llibre

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2001). *Anticipació tecnològica en el còmic espanyol dels anys cinquanta*. En A. Mach (Ed.), 2000 Anys de Coneixements, pp. 85-102. Andorra: Societat Andorrana de Ciències.

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2007-04-29). *Un univers paral·lel a la postguerra*. Diari d'Andorra. Suplement.

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2011). *Els valors del mar en vinyetes*. En A. Mach (Ed.), Recull de conferències 2011, pp. 33-40. Andorra: Societat Andorrana de Ciències. Disponible a https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000127/00000027.pdf

Exposicions

1. *Ciència-Ficció o Tecnologies del Futur. La tecnologia en els còmics dels anys cinquanta*, versió en català. Comissaris: Jordi Ojeda Rodríguez i Francesc Solé Parellada. Barcelona (1998, 1998, 1998, 1998, 1999), L'Hospitalet de Llobregat (1998), Mataró (2000), La Massana (Andorra, 2000). Informació gràfica del Campus Nord a https://comicciencia tecnologia.blogspot.com/2018/03/Ciencia-ficcio-Campus-Nord-UPC.html

2. *Ciencia Ficción o Tecnologías del Futuro. La tecnología en los cómics de los años cincuenta*, versió en castellà. Comissaris: Jordi Ojeda Rodríguez i Francesc Solé Parellada. Logroño (2002), Pamplona (2002), Gijón (2003), Santander (2006), Madrid (2007), Leganés (2007), Aranjuez (2007), Getafe (2007), València (2007), Castelló (2009). Més informació a https://comicciencia tecnologia.blogspot.com/2012/08/15anosdedivulgacion-1-1-exposicion-en.html

3. *Faros de papel, la luz de los cómics*. Comissaris: Jordi Ojeda Rodríguez i Francesc Solé Parellada. Santander (2008), La Massana (Andorra, 2008), A Coruña (2008), Santander (2009). Més informació a https://comicciencia tecnologia.blogspot.com/2017/06/faros-de-papel-la-luz-de-los-comics.html

4. *Cómics a Puerto Un universo marítimo en viñetas*. Comissaris: Jordi Ojeda Rodríguez i Francesc Solé Parellada. Santander (2009), Málaga (2012), Algeciras (2012), Tarragona (2013), Avilés (2013), Setubal (Portugal, 2014), Lisboa (Portugal, 2015), Santander (2016). Més informació a https://comicciencia tecnologia.blogspot.com/2016/03/exposicion-comics-puerto-un-universo.html

Articles en revistes internacionals

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2011). El paisaje portuario en viñetas. *Portus: the online magazine of RETE*, n.18 June 2011, Year XI, Venice, RETE Publisher, ISSN 2282-5789. Disponible a https://portusonline.org/wp-content/uploads/2021/12/El_paisaje_portuario_en_vinetas.pdf

Publicacions audiovisuals

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2007-09-27). CCT-2007-09-27-Els valors del mar en vinyetes. Creative Commons Legal Code CC0 1.0 Universal International License. Disponible a http://hdl.handle.net/2099.2/2406

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2009-01-27). CCT-2009-01-27-Conferència: Tecnologia albirada a les col·leccions de ciència-ficció de la postguerra. Institut d'Estudis Catalans. Creative Commons Legal Code CC0 1.0 Universal International License. Disponible a http://hdl.handle.net/2099.2/1317

Ojeda Rodríguez, Jordi; Solé Parellada, Francesc. (2009-12-09). CCT-2009-12-09-Presentación de libro: Cómics a Puerto, un universo marítimo en viñetas. Creative Commons Legal Code CC0 1.0 Universal International License. Disponible a http://hdl.handle.net/2099.2/1416

Ojeda Rodríguez, Jordi; Batllori, Toni; Fer; Kap; López, Alfons; Solé Parellada, Francesc; Ventura, Enrique. (2014-05-11). CCT-2014-05-11-Taula rodona: Premsa i ninotaires, l'opinió en una vinyeta. Creative Commons Legal Code CC0 1.0 Universal International License. Disponible a http://hdl.handle.net/2099.2/3765

Generós, bondadós i intel·ligent

Susana Sánchez Galve
Esposa de Paco Solé

Moltes gràcies per aquest acte de record afectuós del Paco, el meu marit, que amb tota seguretat l'ompliria d'alegria i d'il·lusió. No puc estar més orgullosa d'ell, el seu record és i serà etern.

La mort és quelcom final i irreparable, però vaig llegir que crear bons moments permet viure per sempre, tinc la fortuna que, en el seu cas, això està assegurat. Sempre em deia: «Susana, la generositat paga» i per la seva generositat infinita i per la seva amistat i bondat estem avui tots aquí. És de tot cor un luxe comptar amb vosaltres i amb molts altres amics que avui no han pogut acompanyar-nos.

En Paco Solé Parellada sempre ha tingut i mantingut, de forma decidida, una vinculació molt estreta amb el Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya i amb l'Associació, sempre va voler estar col·legiat, i ha tingut moltes i variades col·laboracions. Va ser vicepresident de l'Institut Català de Tecnologia, dirigit pel seu bon amic Miquel Barceló, i, des del Col·legi li vàreu atorgar, amb motiu de la seva jubilació de la UPC, un reconeixement a la Diada dels enginyers del 2014, que el va il·lusionar molt. Degana, president, juntes i col·legiats, tot el meu agraïment per la vostra generositat i afecte, i voldria dir que formi part dels Enginyers Il·lustres de Catalunya és tot un honor, que ens emociona.

Paco Solé amb la seva dona, Susana Sánchez.

Què us puc dir d'ell? És per sempre dins del meu cor, continuo treballant activament en temes importants per a ell, perquè ens ha deixat un gran llegat.

Paco era moltes coses, era inspirador, alegre i entusiasta, d'una bondat i generositat desbordants, amb un somriure franc, que poques vegades perdia. Era un gran treballador, amb consistència intel·lectual i empatia estructural, sempre amb naturalitat i mai, mai perdia la humilitat. En Paco ens portava a molts a un altre nivell, com va dir molt bé l'estimat Xavier Marcet i és tot un exemple de com deixar empremta al món.

Tenia un cervell privilegiat. La seva humanitat, la seva gran simpatia, tothom recorda les seves bromes i acudits, les paraules amables, els seus dibuixos, el seu compromís amb el coneixement, el seu saber infinit sobre tantes coses i, especialment, sobre innovació, economia, indústria, sobre educació, universitats i, per descomptat, sobre gastronomia... La seva entrega i el seu compromís amb les persones i les organitzacions amb les quals col·laborava i feia «seves». I a la vegada era una persona molt delicada, que omplia la meva vida de multitud de petits gestos diaris de pura felicitat, quina gran sort la meva!

En Paco fou un gran acadèmic, catedràtic d'organització d'empreses, estimat professor, bon investigador, amb 4 sexennis de recerca, més de 240 articles, llibres i treballs publicats; 35 tesis doctorals dirigides i un gran nombre de projectes finals de carrera, que l'han vinculat personalment a tantíssims enginyers industrials, de moltes generacions, amb molts dels quals mantenia el contacte. Ha format part del grup de persones que han construït la Politècnica, juntament amb grans persones i professionals com en Gabriel Ferraté, en Jaume Pagès... ocupant diferents càrrecs acadèmics els últims 35 anys. Ha sigut promotor d'iniciatives que han marcat el futur de la UPC (com el programa Innova, primer programa de totes les universitats espanyoles, de cultura emprenedora i de creació d'empreses de base tecnològica, Parc UPC, programa Dona...), la universitat que portava al cor, i de la qual va tenir l'orgull de ser professor emèrit.

Gaudia molt donant classe, va exercir la seva tasca de professor fonamentalment a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona (ETSEIB) i a la Facultat de Nàutica de Barcelona, però també a moltes escoles i facultats de la UPC a Barcelona, Terrassa, etc. Quan el Departament d'Organització d'Empreses iniciava l'assignatura d'economia en alguna escola, en Paco era el primer que arrencava i d'aquesta manera té exalumnes no només d'Industrials, sinó també de telecos, de camins, d'informàtica, etc. Ha tingut també una gran presència internacional, com a vicerector i també com a coordinador de nombrosos projectes europeus, i donant conferències i participant a congressos per tot el món. Va tenir especials vinculacions amb el Quebec, a on va ser durant un curs professor i sempre ha sostingut les col·laboracions: amb Bielorússia, on li van atorgar el doctorat honoris causa i com a membre del consell científic de l'École nationale supérieure des mines d'Alès al llarg de 12 anys. Sempre amb un ferm compromís amb la formació i l'avenç dels enginyers i del sector tecnològic, social i industrial a Catalunya.

Tot l'interessava i llegia tant que, habitualment, es convertia en expert i, a vegades, en col·leccionista. Gastronomia, *tebeos*, economia, tecnologia, coneixement, estratègia, innovació i jazz... Des que era petit amb el seu germà va iniciar una gran col·lecció de còmics, fruit de la qual ha realitzat diverses exposicions des del 98, primer a la UPC a Barcelona —de nou amb la complicitat del Col·legi i l'Associació— sobre «Còmics i tecnologia», amb un seguit d'exposicions itinerants al llarg dels anys per Mataró, València, Andorra, Gijón, Pamplona, Madrid, Logronyo i van venir altres com *Faros de papel, la luz de los cómics* i *Cómics a Puerto* a Santander.

A partir de la seva col·lecció personal de receptaris de cuina va idear la Col·lecció de receptaris històrics de cuina catalana, publicada des del 7 Portes amb l'editorial Barcino i la Fundació «la Caixa», que des del 2013 ens ha permès recuperar i publicar en edicions crítiques dotze receptaris de cuina, la majoria d'ells inèdits, des del segle XIV i que molt recentment hem traduït a l'anglès i al castellà, amb el suport de la Generalitat de Catalunya.

La parella Solé-Sánchez en una imatge d'Elisabeth Serra.

La música, una altra de les seves grans passions, va començar a escoltar jazz als 16 anys i des de llavors sempre treballava escoltant jazz al seu despatx i al cotxe, amb una col·lecció de CD que puntuava amb precisió d'enginyer i de la passió pel jazz va arribar al piano. Va començar a tocar als 40 anys i, setmanalment, feia classes, durant molts anys amb un altre gran amic, en Carles Ponsa, que li ha permès arribar a un grau d'amateur avançat. Ha gaudit molt del piano sempre i, fins i tot, a vegades, tocava al restaurant a quatre mans amb el pianista.

És home de grans afectes, amb la família, primer amb els seus estimats avis i pares, i amb germans, fills, nets, tiets, cosins, nebots i la nostra «gran família escollida» que són els amics. Tantes i tantes trobades i celebracions de tota mena al voltant d'una taula, a casa nostra, al 7 Portes, a Ansovell, a restaurants d'arreu del món, tot això genera uns vincles molt especials. Paco és i ha estat un regal per a tots els que vàrem tenir el privilegi de conèixer-lo, la majoria dels quals hem sabut gaudir d'ell; em sento tan afortunada d'haver pogut compartir 23 anys de vida amb ell, molt intensa i molt gaudida.

Ha tingut també un perfil destacat com a restaurador, va comprar el 7 Portes al seu pare el 1972 i va assumir la propietat i l'orientació gastronòmica del restaurant durant 53 anys, molt més temps que ningú de la família. Ha aconseguit que el restaurant sigui més viu que mai, conservant —i, quan calia, recuperant— les receptes de la cuina tradicional, la promoció de productes del país i de les seves tradicions gastronòmiques i una empresa solvent del segle XXI, amb una vinculació molt singular amb la cultura, pintura, música i tertúlies de tota mena.

Em va acostumar als seus constants gestos d'amor, Paco ho omplia tot, ocupava un gran espai ple de vida i d'energia i, justament per això, el buit que deixa és immens, proporcional al seu llegat. Sempre ens ha regalat alegria, generositat i felicitat. En els moments difícils, sempre hi era; en els bons feia que tot fos millor i més divertit, amb ell tot era únic.

El temps no esborra l'amor i tampoc esborra el dolor, només fa que aprenguem a viure-hi. El dol, per a mi, no consisteix a oblidar, sinó a descobrir que es pot sobreviure fins i tot a l'absència, perquè hi ha persones que deixen de ser-hi, però mai deixen d'acompanyar-te. Mai havia trobat tant a faltar algú i al mateix temps mai havia sentit algú tan a prop. Perquè hi ha persones que quan se'n van, troben una altra manera de quedar-se. Potser aquest és el preu de l'amor, continuar trobant a faltar algú que mai deixaràs d'estimar, perquè el dolor d'haver-te perdut mai serà més gran que el privilegi d'haver-te tingut.

Avui comprenc que no és un adeu, és una forma de caminar diferent, amb tot el que tu has estat, amb el que m'has donat i amb tot el que has deixat en mi, en nosaltres. No has marxat del tot, segueixes en tot el que ens has ensenyat, en el que estimaves, en la forma en què avui miro la vida i prenc decisions.

Ara, amb el seu record molt viu, tenim, tinc la responsabilitat de mantenir el seu llegat i de tractar d'estar a la seva altura, com ens va ensenyar amb el seu exemple generós, bondadós i intel·ligent.

Ets feliç? La seva preocupació sempre, ens hem fet immensament feliços, ha estat tot un privilegi, i ara, per ell, hem de procurar ser-ho tots.

Vull acabar amb una frase que agafo prestada a Elton John, a la cançó *Your Song*: «*How wonderful life is while you are in the world*».

Col·lecció «Enginyers il·lustres»

Transports d'àmbit local: reptes de futur. Recordant l'enginyer Santiago Rubió i Tudurí,
Barcelona, Associació/Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2002.
[Coordinat per Glòria Rubió Armangué. Pròleg d'Àngel Llobet i Ferran Ramon, presentació de Ferran Puerta, Manuel Villalante i Josep M. Rovira, amb textos de Joan Tatjer, Sergi Muñoz, Xavier Casas, Pere Macias, Manuel Niño i Glòria Rubió].

1. Enric Freixa i Pedrals (1911-2002),
Barcelona, Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2012.
[Coordinat per Francesc Puig Rovira, amb textos de Carles Puig-Pla i Francesc Puig Rovira. L'acte d'homenatge va incloure també intervencions no publicades d'Antoni Giró, Francesc Roure, Joan Vallvé Ribera, Joan Munt i Antoni Freixa].

2. Estanislau Ruiz i Ponsetí (1889-1967),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya/Institut Menorquí d'Estudis, 2017.
[Coordinat per Albert Corominas, Guillermo Lusa i Pau Verrié. Pròleg de Miquel Àngel Limón i Jordi Renom, amb textos de Francesc Roca Rosell. L'acte d'homenatge va incloure també intervencions no publicades de Josep Portella Coll i de Xavier Ferré Trill].

3. Emili Viader i Solé (1872-1943),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2018.
[Coordinat i redactat per Andreu Galera Pedrosa. Pròleg de Santiago Montero i Jordi Renom. L'acte d'homenatge va incloure també intervencions no publicades de Jordi Renom, Josep Canals, Mireia Fèlix i Carles Viader].

4. Pompeu Fabra i Poch, enginyer (1868-1948),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2018.
[Coordinat per Pau Verrié. Presentació de Jordi Renom, introducció de Ramon Garriga, amb textos de Guillermo Lusa, Ton Sales, M. Rosa Mateu, Carles Riba, Jaume Miranda, Mercè Lorente, Josep Amat, Josep M. Rosanas, Teresa Cabré i Jordi Bosser].

5. Joan Vallvé i Creus (1910-1988),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2019.
[Coordinat per Pau Verrié. Presentació de Josep Canós i Jordi Renom, amb textos de Guillermo Lusa, Jordi Renom, Joan Vallvé Ribera, Jaume Bassa i Joan Majó].

6. Ferran Cuito i Canals, enginyer industrial, polític, economista i editor (1898-1973),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2020.
[Coordinat per Guillermo Lusa i Pau Verrié. Pròleg de Jordi Renom, amb textos d'Amadeu Cuito, Guillermo Lusa i Francesc Roca].

7. Josep Maria Serra Martí, enginyer industrial al servei de Barcelona (1927-1991),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2021.
[Coordinat per Pau Verrié. Introducció de Pau Verrié, amb textos dels germans Serra Majem (Rosa, Marc, Lluís, Mia, Marta i Tere), Joan Anton Maragall, Pau Verrié, Joan Torres Carol, Rosa M. Forcada, Lluís Fontanals Jaumà, Adolf Cabruja, Alberto Crespán Echegoyen, Rafa de Cáceres, Aulo Gellio Magagni i Jordi Renom].

8. Ferran Casablancas Planell (1874-1960),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2022.
[Coordinat per Guillermo Lusa. Presentació de Jordi Renom, amb textos de Guillermo Lusa, Esteve Deu i Manel Camps].

9. Cent anys del nostre edifici social (1922-2022),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2023.
[Coordinat per Guillermo Lusa. Introducció de Maria Salamero, amb textos de Guillermo Lusa i Carlos Ferrater].

10. Francesc Izard i Bas, enginyer mecànic i hidràulic, polític i banquer (1872-1957),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2023.
[Coordinat per Guillermo Lusa. Introducció de Maria Salamero i German Palacín, amb textos de Jaume Barberà, Manel Camps i Jordi Izard].

11. Alfonso Comín, enginyer, cristià i comunista, escriptor i polític (1933-1980),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2024.
[Coordinat per Pau Verrié. Presentació de Maria Salamero, amb textos de Betona Comín, Francesc Puig Rovira, Laura Tremosa, Josep M. Vegara, Maria Comín, Toni Comín, Ignasi Riera i Joaquim Sempere].

12. Isabel de Portugal Trabal Tallada (1924-2014),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2024.
[Coordinat per Elisenda Rosanas, Montse Carbó i Maria Vidal. Presentació de Maria Salamero i Fèlix Masjuan, amb textos de Guillermo Lusa, Jaume Trabal, Joan Trabal, Alfred Ortí, Joan Torres Carol, Joan Vallvé Ribera, Ferran Ramon, l'equip Caixa Enginyers, Manuel Espiau, Jaume Bassa, Hilari Lorente, Ramon Ferrer, Josep Oriol Sala i Joan Cavallé].

13. Joaquim Torrens-Ibern (1909-1975),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2025.
[Coordinat per Elisenda Rosanas i Guillermo Lusa. Presentació de Maria Salamero, amb textos de Maria Clara Torrens, Joana Torrens, Jaume Bassa, Albert Corominas, Núria Albertí i Guillermo Lusa].

14. Gabriel Ferraté Pascual, professor i investigador, pioner de l'automàtica i la cibernètica, promotor d'universitats i impulsor d'una nova política universitària (1932-2024),
Barcelona, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 2026.
[Coordinat per Guillermo Lusa i Elisenda Rosanas. Presentació de Maria Salamero, amb textos de Gabriel Ferraté Casas, Josep Amat, Luis Basañez, Guillermo Lusa, Jaume Claret, Jaume Pagès i Llorenç Valverde].

Enginyers
Industrials de Catalunya

Enginyers
Industrials de Catalunya